

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR DEMOKRATISERING I BELARUS OCH UKRAINA

En komparativ teorikonsumerande fallstudie

FERM, ISAK

STAMPE, ANTON

Kurs: Kandidatuppsats i statsvetenskap, SKA207

Högskolepoäng: 15 hp

Program: Statsvetarprogrammet

Handledare: Mattias Burell

Antal ord: 12 901

Examinator: Linus Johansson Krafve

Datum: 2023-06-01

ABSTRACT

Ukraine and Belarus are two post-Soviet states and neighboring countries that, to some extent, demonstrate successful and failed democratization respectively. The purpose of the study is to, based on a theory-consuming approach, investigate which deep structural and proximate actor-oriented explanatory causes may constitute prerequisites and/or obstacles for democratization in these countries. The empirical material draws inspiration from Lachapelle and Hellmeier (2022), from which the explanatory factors are borrowed. The factors are categorized in this study based on relevant theories that Møller and Skaaning (2013) have outlined. Of the deep causes, Belarus' high degree of modernization speaks for the country's good conditions for democratization. Despite Belarus' superiority in the modernization factors, Ukraine has advantages in other deep causes, above all the very strong civil society. In Belarus, there is a lack of proximate causes that can favor democratization, while Ukraine has very favorable conditions – albeit with a high degree of corruption. The study confirms the hypothesis that deep and proximate causes co-vary with each other and with the outcome, but also contradicts, to some extent, an absolute relationship between modernization factors and other deep structural causes as well as the causal direction between proximate and deep causes and suggests an opposite causal relationship. Deep structural causes in combination and interaction with proximate causes determine the development of democracy in these countries. No single theory alone can provide answers to our questions.

Keywords: Democratization, Belarus, Ukraine, European Union, Russia, Modernization, Social Forces, Transitology, International Factors, Deep and Proximate Causes

INNEHÅLL

1. INLEDNING	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte och frågeställning	7
1.2.1 Syfte	7
1.2.2 Frågeställning	8
1.3 Upplägg	8
2. TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING	9
2.1 Teori	9
2.1.1 Moderniseringsteori	10
2.1.2 Social Forces	10
2.1.3 Transitionsteori	11
2.1.4 Internationella faktorer	13
2.2 Tidigare forskning	14
2.2.1 Belarus	14
2.2.2 Ukraina	16
3. METOD OCH MATERIAL	18
3.1 Metod	18
3.2 Material	20
4. RESULTAT	22
4.1 Moderniseringsteori	22
4.2 Social Forces	23
4.3 Transitionsteori	26
4.4 Internationella faktorer	28
5. SLUTSATSER OCH DISKUSSION	33
5.1 Diskussion	33
5.2 Slutsats	36
REFERENSER	38

TABELL- OCH FIGURFÖRTECKNING

Figur 1.1	Demokratisk utveckling.....	7
Figur 2.1	Fyra typer av demokratisk transition	13
Tabell 3.1	Djupa och nära faktorer	19
Tabell 3.2	Variabler.....	20
Tabell 5.1	Resultatmatris	35

1. INLEDNING

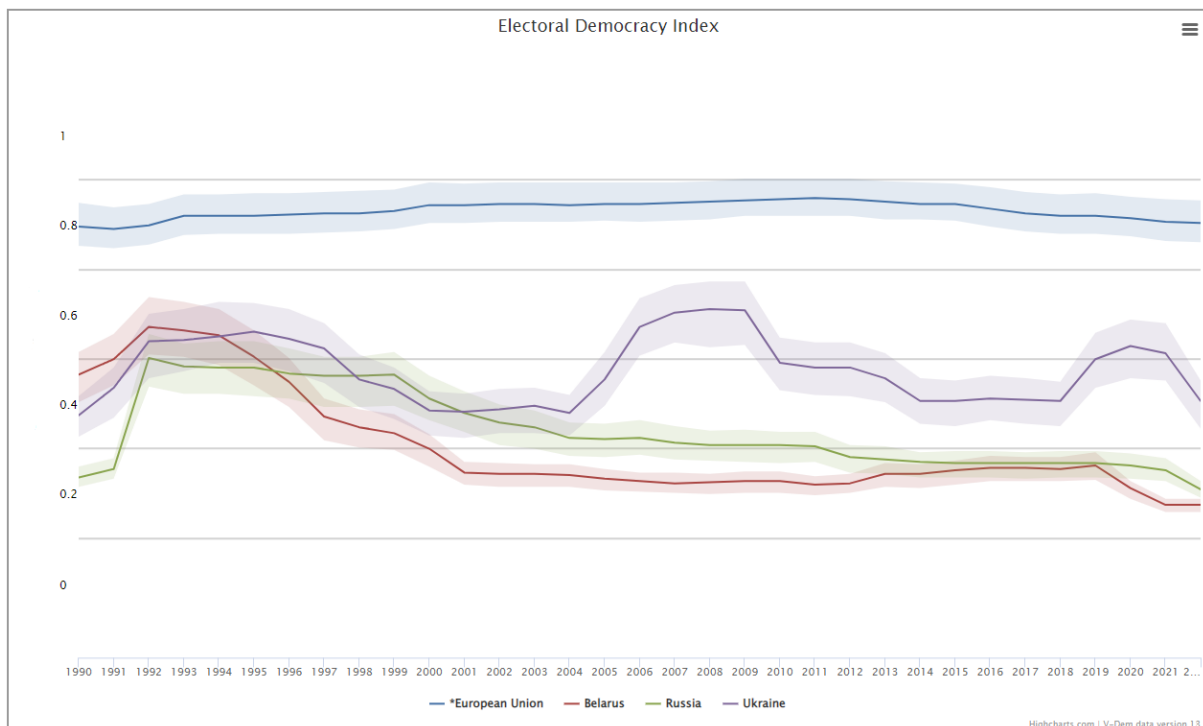
1.1 Bakgrund

Ukraina och Belarus är två länder som i någon mån illustrerar lyckad respektive misslyckad demokratisering. De är båda post-sovjetiska stater, grannländer i Östeuropa, kulturellt och språkligt väldigt lika varandra samt har en gemensam historia i det forna Tsarrysland och Sovjetunionen. De erhöll även självständighet samtidigt efter Sovjets kollaps 1991. Trots många likheter har utvecklingen vad gäller demokrati och demokratiska värderingar gått åt olika håll.

Belarus beskrivs ofta i media som Europas sista diktatur (Ivanov, 2015; Hansson, 2020), och av forskare som en ”personalist and highly exclusive autocracy” (Moshes & Nizhnikau, 2021, s. 164). Landet är ett av de politiskt mest slutna och ekonomiskt minst reformerade i Europa, med en konstitution som ger presidenten inflytande över såväl parlamentet som rättsväsendet. När Aleksandr Lukasjenko vann presidentvalet i Belarus 1994 gick landet enligt V-Dems demokrati-index (se figur 1.1) mot en snabb autokratisering och har inte sett någon demokratisering sedan dess trots stora folkliga protester, som senast efter presidentvalet 2020 vilka slogs ner våldsamt av Lukasjenkoregimen (Kulakevich & Kubik, 2022, s. 2).

Ukraina, med sin nyligen erhållna kandidatstatus till EU, lyfts å andra sidan som ett mer lovande exempel på en post-sovjetisk stat inhysande en stark vilja att bli en del av det demokratiska Europa och som är villigt att slåss för detta mot en autokratisk angripare. Under början av sin historia som självständig stat gick dock landet, likt Belarus, mot en autokratisering (se figur 1.1). Under de senaste tjugo åren har landet genomgått två revolutioner med något olika resultat. Den Orangea revolutionen 2004–2005 resulterade i en tillfällig demokratisering, men landet återgick kort därpå till ett mer autokratiskt styre (Reznik, 2016), där parlamentet var underordnat presidenten och dess ledamöter röstade efter presidentens vilja (Saryusz-Wolski, 2014, ss. 14–15). Euromajdan-revolutionen 2013–2014 beskrivs ofta i litteraturen som mer lyckad (Saryusz-Wolski, 2014, s. 18; Atroshchenko, 2017, s. 93), även om den möttes av hårt motstånd som medförde ett stort antal dödsoffer och skadade (Reznik, 2016, s. 752).

Figur 1.1 Demokratisk utveckling

Graf föreställande demokratisk utveckling sedan 1990 i Belarus (röd) och Ukraina (lila) med Ryssland (grön) och EU (blå) som referenspunkter (V-Dem, 2023).¹

1.2 Syfte och frågeställning

1.2.1 Syfte

Demokratiseringsforskning bedrivs med fokus på länder världen över. Studier likt denna behöver inte nödvändigtvis appliceras på just post-sovjetiska stater och maktkampen mellan EU och Ryssland, utan kan behandla andra delar av världen och länder som befinner sig i liknande situationer. Stormakter, både demokratiska och autokratiska, söker skaffa sig inflytande över länder och särskilt över sådana som befinner sig i ett läge med en ovisst framtid.

Meningen med vår studie är att applicera en mängd teorier för att undersöka huruvida det finns förutsättningar för lyckad demokratisering i Belarus och Ukraina samt klargöra vilka möjliga hinder som kan tänkas försvåra för dessa länder att bli fullvärdiga demokratier. Jämförelsen mellan dessa två länder kan dock anses vara något haltande då de inte kan betraktas som två solklara fall för en ”mest lika-jämförelse”. Endast Belarus kan anses befinna sig på den ena extreman på en skala mellan demokrati och autokrati, medan Ukraina inte befinner sig på den motsatta utan snarare någonstans i mitten, i ett slags limbotillstånd med demokratiska ambitioner i kombination med ett autokratiskt förflutet. Fallen valdes under uppsatsens tidiga skede utifrån de dittills aktuella värdena från V-Dem (se Boese et al., 2022),

¹ V-Dem variabel v2x_polyarchy: Ukraina: 0,41. Belarus: 0,17 (Coppedge et al., 2023a).

där Ukraina beskrevs befinna sig på en demokratisk uppgång (från 2011 till 2021) och tillhörande kategorin ”elektoral demokrati”.² Under studiens gång har en ny rapport från V-Dem utgivits (se Papada et al., 2023), vilken visar en nedgång för demokratin i Ukraina och som kategoriserar landet som elektoral autokrati. Belarus kategoriseras i båda rapporterna som ”elektoral autokrati”. Coppedge et al. (2023b) definierar elektoral demokrati enligt följande:

The electoral principle of democracy seeks to embody the core value of making rulers responsive to citizens, achieved through electoral competition for the electorate's approval under circumstances when suffrage is extensive; political and civil society organizations can operate freely; elections are clean and not marred by fraud or systematic irregularities; and elections affect the composition of the chief executive of the country. (s. 44)

Med autokrati syftar Møller och Skaaning (2013, ss. 5, 45–46) på ett styre som inte kan betraktas som demokratiskt, där makten är koncentrerad hos en eller flera individer och möjlighet för yttre påverkan är begränsad eller saknas helt. Demokratisering definieras vidare som den process då en stat rör sig i riktningen mot (mer) demokrati.

1.2.2 Frågeställning

- Hur kommer det sig att Ukraina har närmast sig ett demokratiskt styre, medan grannlandet Belarus, som har många likheter med Ukraina, inte har gjort det trots en till synes stor vilja att demokratisera?
- Vilka förutsättningar och/eller hinder finns för att en demokratisering ska kunna lyckas i Ukraina och Belarus?

1.3 Upplägg

I uppsatsen undersöks orsakerna till positiv och negativ utveckling av demokrati i de två länderna. Olika teorier inom demokratiseringsforskningen föreslår olika förutsättningar för demokratisering. Det teoretiska ramverket utgörs av de mest etablerade teorierna på området. Sedan presenteras den tidigare forskningen relaterad till våra fall, med avgränsning till ovan nämnda revolutioner och massprotester motiverat utifrån händelsernas synliga effekt på rörelsemönstret för demokratin i länderna (se figur 1.1). Avsnittet följer på den teoretiska redogörelsen och framställs i form av en metaanalys.³ Vårt val av material är mestadels inspirerat av en forskningsartikel om demokratisering, från vilken vi har hämtat en rad möjliga

² Med förbehåll för att landet kunde tillhöra den undre kategorin, ”elektoral autokrati”.

³ Det vill säga sekundäranalys av redan analyserat material, med syfte att finna mönster i den tidigare forskningen.

förklaringsfaktorer. I resultatavsnittet analyseras vidare dessa variabler utifrån teorierna och med viss koppling till den tidigare forskningen. Vår studie skiljer sig från den tidigare forskningen på så vis att den inte är avgränsad till revolutionerna och massprotesterna i länderna, utan har ett bredare omfång och söker, genom ett teorikonsumerande angreppssätt, fånga upp en mängd möjliga förklaringar. Det komparativa upplägget med Belarus och Ukraina gör dessutom uppsatsen unik. Uppsatsen avslutas med en presentation av slutsatser och diskussion.

2. TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING

2.1 Teori

I detta avsnitt följer en redogörelse för de mest etablerade teorierna (eller förklaringsmodellerna) inom forskningen om demokratisering. Det teoretiska ramverket består av moderniseringsteorin, *Social Forces*-teorin,⁴ transitionsteorin och en teori om internationella faktorer påverkan. Allt material har hämtats från Møller & Skaaning (2013).

Enligt Møller och Skaaning (2013, ss. 155, 163, 166) är det både möjligt och viktigt att kombinera strukturfokuserade perspektiv som moderniseringsteorin och *Social Forces*-teorin med aktörsfokuserade perspektiv som transitionsteorin. Det är ofta möjligt att förklara demokratisering utifrån olika perspektiv men det är samtidigt svårt, för att inte säga omöjligt, att undvika bias gentemot antingen struktur- eller aktörsfokuserade perspektiv. Vad gäller internationella faktorer är det inte helt enkelt att kategorisera de som det ena eller det andra, utan de kan snarare sägas bestå av både strukturella faktorer (geografi, kultur, etc.) och aktörsbaserade faktorer (inflytelserika individer, organisationer, stater, etc.).

Ett uppenbart exempel att försöka kombinera dessa perspektiv är i den post-kommunistiska miljön som uppstod i Sovjets frånvaro (Møller & Skaaning, 2013, ss. 159, 161). Det är viktigt att iaktta djupa orsaker bestående av strukturella omständigheter, så som förekomsten av nations- eller statsbildningar innan Sovjets bildande och ytterligare expansion, graden av modernisering, banden med Väst, statsapparaten karaktär och civilsamhällets styrka i dessa länder. Aktörer kan endast påverka nära orsaker kortsiktigt men inte dessa djupa orsaker (Møller & Skaaning, 2013, ss. 157–161). Aktörers val är beroende av strukturella omständigheter som begränsar valmöjligheterna, vilket innebär att såväl strukturella begränsningar som kausala mekanismer på mikronivå måste tas i beaktande. Man bör med andra ord undersöka kedjor av orsakssamband med variabler av olika kausalt djup. Enligt

⁴ I brist på material på svenska kommer teorin i fortsättningen benämnas just *Social Forces*-teorin. En möjlig översättning skulle kunna vara "teorin om samhällskrafter".

Møller och Skaaning samvarierar djupa och nära orsaker på ett systematiskt vis med varandra samt med utfallet.⁵

2.1.1 Moderniseringsteori

Moderniseringsteorin handlar om sambandet mellan socio-ekonomisk utveckling och demokrati. Dess popularitet och förmåga att förklara demokratisering har varierat över tid. Møller och Skaaning (2013, s. 93) lyfter exempel på länder där teorin är behjälplig, där modernisering har eroderat det auktoritära systemet från insidan och banat väg för demokrati. Lipset (1959, refererad i Møller & Skaaning, 2013, s. 93–94) ansåg att det fanns en positiv relation mellan socio-ekonomisk utveckling och demokrati. Han klargjorde detta med ett antal mekanismer varav utbildningsnivån var den viktigaste komponenten vilken han ansåg ökade i takt med ökat välstånd. En hög utbildningsnivå ansågs i sin tur leda till social och politisk tolerans och samtidigt reducera myter och desinformation.

Møller och Skaaning (2013, s. 95) diskuterar Almonds teoretiska ramverk vilket innebär att utvecklingsländer logiskt sett bör sträva efter att uppnå ett normativt tillstånd baserat på redan utvecklade länder. Teorin vilar direkt eller indirekt på premissen att alla länder vid någon tidpunkt kommer att följa västvärldens väg mot välstånd och demokrati.

Sambandet mellan modernisering och demokrati har sett olika ut i olika perioder och områden (Møller & Skaaning, 2013, ss. 100–101). Ett tydligt exempel som talar för moderniseringsteorin är de länder som efter kommunismens sammanbrott hade uppnått en hög utvecklingsnivå och som visade sig klara övergången till demokrati bäst.

Det har dock blivit vanligare att utmana moderniseringsteorin. Møller och Skaaning (2013, ss. 93, 99) anser att ökad rikedom och omfattande investeringar på utbildning kan harmonisera med ett autokratiskt styre. Det är därmed inte säkert att ekonomisk utveckling och demokrati nödvändigtvis går hand i hand. Många västländer introducerade demokrati vid en låg nivå av socioekonomisk utveckling, vilket kan tala för att ökat välstånd snarare var ett resultat av demokrati och inte tvärtom.

2.1.2 Social Forces

Social Forces-teorin lägger stor vikt vid de samhällsstrukturer på social, statlig och internationell nivå i vilka kollektiva aktörer i form av olika samhällsklasser ingår (Møller & Skaaning, 2013, ss. 109–111). Med utgångspunkt i moderniseringsteori adderar Social Forces-teorin en aspekt i form av klasskamp och förändrad maktbalans till följd av ekonomisk utveckling. Modernisering ses som en bakomliggande faktor medan klasskampen utgör den kausala mekanismen för demokratisering. Politisk förändring uppstår ur konflikten mellan

⁵ Se Tabell 3.1 för exempel.

sociala klasser och rättigheter ur konflikten mellan härskare och undersåtar. Uppror, revolt och statskupp eller en rädsla för att så kan inträffa har historiskt sett lett till demokratiska reformer som införande av allmän rösträtt.

Medelklassen och arbetarklassen har historiskt haft olika påverkan på demokratisering (Møller & Skaaning, 2013, ss. 112–115, 118, 125). Det har visat sig att en stark medelklass har varit nödvändig för demokratisering, då den begärde liberal konstitution och medborgerliga friheter och var en drivkraft för införande av rättsstatsprinciper. Arbetarklassen har å andra sidan varit ansvarig för den moderna demokratins genombrott och införandet av utökad rösträtt. Therborn (1977, refererad i Møller & Skaaning, 2013, s. 114–115) menar att arbetarklassen, som den enda bäraren av demokratiska värderingar, är högst nödvändig för demokratisering men är trots detta inte stark nog för att ensam kunna framkalla demokrati. Allianser mellan klasser är således nödvändiga för politisk förändring (Møller & Skaaning, 2013, ss. 114, 125).⁶ För framgångsrik demokratisering pådriven av arbetarklassen behövs externa påtryckningar, nationell mobilisering eller allians med delar av den styrande eliten.

Modern marknadsekonomi anses vara en nödvändig men inte tillräcklig förutsättning för demokratisering (Møller & Skaaning, 2013, ss. 117, 123–124). Marknadsekonomi kan visserligen kombineras med autokrati, men demokrati kan inte uppstå utan marknadsekonomi. För att demokrati ska kunna överleva vid ekonomiska kriser har det föreslagits att ett starkt civilsamhälle tillsammans med ett konkurrenskraftigt partisystem är nödvändigt. Teorin håller även tidsfaktorn som en viktig förklaring för framgångsrik demokratisering (Møller & Skaaning, 2013, ss. 111, 126). Det antas att effekten av modernisering beror på tidpunkten för strukturella förändringar.

2.1.3 Transitionsteori

Enligt transitionsteorin är gynnsamma strukturella förutsättningar inte en nödvändighet för en demokratisering. O'Donnell och Schmitter (1986, refererad i Møller & Skaaning, 2013, s. 129) definierar en transition som intervallet mellan en politisk regim till en annan, där gamla politiska regler inte längre gäller och nya regler ännu inte har fastställts. En transition präglas av ovisshet inför det önskade utfallet. Aktörerna kan därför fatta beslut som kan ha oavsiktliga och möjligen oönskade konsekvenser för framtiden. Dessa beslut skapar i sin tur nya regler som sedan kan cementeras. Med andra ord har aktörerna möjlighet att direkt eller oavsiktligt ge makt till institutioner som i ett senare skede kan begränsa möjligheterna för transitionen att ändra riktning.

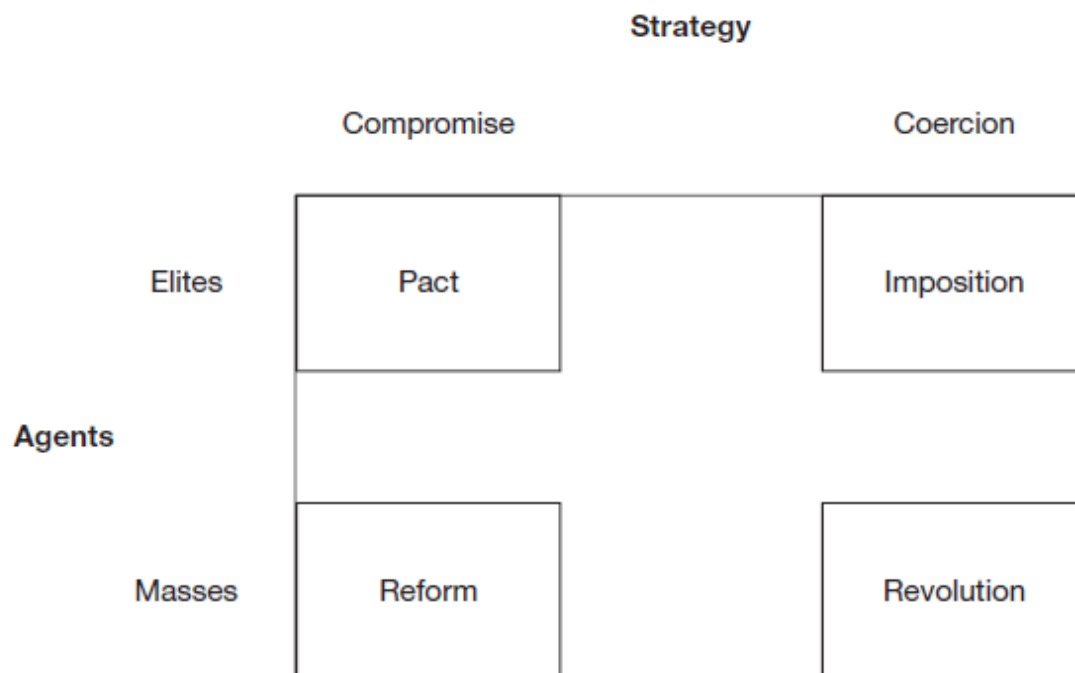
⁶ Det kommer visa sig i denna studie att allianser mellan sociala grupper av etnisk karaktär istället är mer relevant. Därmed inte sagt att klassdynamik också kan spela en roll i de undersökta fallen.

Rustow (refererad i Møller & Skaaning, 2013, s. 127) bygger vidare på ett snävare fokus på enbart transitionsprocessen. Orsakerna för transition kan skilja sig från orsakerna för demokratins funktion och det går inte heller att finna någon socio-ekonomisk förutsättning för en transition. Dessutom, som Linz och Stepan (refererad i Møller & Skaaning, 2013, s. 127) tillägger, har vägvalet mellan demokrati och autokrati i de flesta fall avgjorts av nyckelaktörers beslut snarare än av strukturella omständigheter.

Enligt Karl (2005, refererad i Møller & Skaaning, 2013, s. 128–129) är transitionsteorins perspektiv fokuserat på aktörernas strategier i själva transitionsprocessen och håller dem som avgörande. Det går att etablera demokrati även om de strukturella förutsättningarna inte är gynnsamma, så länge aktörerna tar de rätta besluten. Viktigt att belysa är att perspektivet inte inkluderar något antagande om huruvida transition alltid leder till demokrati. Grundläggande för transitionsteorin är att transitionens beskaffenhet hålls som avgörande för demokratins utveckling på två sätt. Dels antas att den kan påverka att en transition från autokrati till demokrati kan inträffa överhuvudtaget, dels att den har inverkan på i vilken utsträckning demokrati kommer att kunna konsolideras.

Karl och Schmitter (refererad i Møller & Skaaning, 2013, ss. 130–132) har presenterat fyra typer av transition i en tvådimensionell modell (se figur 2.1) bestående av strategier, vilka kan vara antingen kompromissande eller tvingande, samt aktörer bestående av eliten och massorna. Eliten kan genomföra en ”pakt-transition” genom en kompromiss, eller en ”påbuds-transition” genom tvång. Massorna kan uppnå en ”reform-transition” genom kompromiss med regimen utan att ta till våld mot den, eller påtvinga en ”revolutions-transition” genom att gå ut på gatorna och kräva förändring oavsett om de möts av våld från regimen.

Figur 2.1 Fyra typer av demokratisk transition

(Møller & Skaaning, 2013, s. 131)

2.1.4 Internationella faktorer

Sedan 1990-talet har internationella faktorerens betydelse för demokratisering tillämpats alltmer som förklaringsmodell i relation till andra teorier (Møller & Skaaning, 2013, ss. 142–145). Detta teoretiska perspektiv är numer allmänt accepterat – mycket på grund av att förutsättningarna idag ser annorlunda ut med inflytelserika och demokratifrämjande internationella organisationer och den västliga liberala hegemonin som varit rådande sedan Sovjetunionens fall.

Møller och Skaaning (2013, s. 144–147) lyfter ett antal olika kategoriseringar av internationell påverkan. Den första kategorin kallas diffusion och innebär att länder i geografiska kluster tenderar att genomgå regimförändringar tillsammans och sker genom att information beträffande demokratisk utveckling överförs mellan grannländer. En stark förbindelse (*linkage*) mellan länder i form av framförallt sociala band underlättar diffusion och uppstår exempelvis genom att befolkningen i ett land besöker ett grannland i turism- eller utbildningssyfte och/eller genom mediekonsumtion. Linz och Stepan (1996, refererad i Møller och Skaaning, 2013, s. 158) menar att diffusion är den mest avgörande faktorn för själva transitionen men att den har marginell påverkan på konsolidering av demokrati där andra faktorer istället är betydelsefulla. Sanktioner och villkor utgör en annan kategori av internationell påverkan och karaktäriseras av att länder utövar sitt inflytande (*leverage*) över andra länder, det vill säga att, i asymmetriska maktrelationer, använda ”morot och piska” som påtryckningsmedel för att få igenom önskade reformer i landet i fråga. Kontroll av direkt (eller

tvångande) sort kan ske i form av militär intervention och har historiskt sett skett utav kolonialmakter och sker än idag av ockupationsmakter. Mer indirekta (eller övertygande) former av kontroll sker genom exempelvis politisk, diplomatisk, ekonomisk och/eller kommersiell påverkan. Stöd från externa aktörer till inrikes aktörer genom samtycke är den fjärde kategorin. Det kan röra sig om regionala och globala organisationer eller mäktiga grannländer som stödjer partier, NGO:er, oberoende medier eller valobservatörer, med mera.

Europeiska unionen använder enligt Vachudova (2005, refererad i Møller & Skaaning 2013, s. 152–153) både passivt inflytande genom attraktion och aktivt inflytande genom kravställande på reformer. Møller och Skaaning (2013, s. 148, 152) vidhåller att EU verkar vara den enda internationella institutionen att framgångsrikt främja demokrati genom villkor. Unionens ansökningsprocess anses vara det mest (om inte det enda) effektiva internationella påtryckningsmedlet – detta eftersom stater behöver vara demokratiska för att få påbörja förhandlingar.

Møller och Skaaning (2013, ss. 144, 146, 150) poängterar att externa påtryckningar behöver kombineras med nödvändiga inrikes förutsättningar för att en effektiv demokratisering ska kunna förväntas, så som att 1) ledare engagerar sig för demokratisering; 2) en autonom, meritbaserad byråkrati samt 3) inrikes påtryckningar underifrån i form av ett starkt civilsamhälle som utkräver ansvar från sina ledare. En annan viktig förutsättning är att landet måste ha något att vinna på att ställa upp på de krav som ställs för att externt inflytande ska ha någon effekt. Dessa gynnsamma inrikes förutsättningar är ett krav främst för mer avancerade former av demokrati (polyarki och liberal demokrati), medan minimalistisk demokrati kan förverkligas med enbart externa påtryckningar.

2.2 Tidigare forskning

Nedan följer en genomgång av litteraturen om demokratisering i de båda länderna med utgångspunkt i massprotesterna i Belarus 2020 samt de två revolutionerna i Ukraina. Avgränsningen motiveras utifrån massprotesters och revolutioners potentiella betydelse för utvecklingen av demokrati i ett land. Det görs genomgående kopplingar i texten till de teoretiska förklaringar som har presenterats ovan. Vidare görs senare återkopplingar till den tidigare forskningen i vår analys (se avsnitt 4).

2.2.1 Belarus

Belarus är ett fall som förbryllat demokratiseringsforskningen då det är ett land som uppfyller många kriterier enligt olika teorier: hög grad av utbildning, socialt kapital och social sammanhållning samt geografisk och kulturell närhet till Europa (Moshes & Nizhnikau, 2021, s. 164). I enlighet med moderinseringsteorin vilken lägger stor vikt vid ekonomisk utveckling som en bidragande förklaring till demokratisering pekar Moshes och Nizhnikau (2021, ss. 165–

166) ut en växande privat sektor och urban medelklass som faktorer vilka kan förklara utbrottet till pro-demokratiska protester efter valet 2020.

Utifrån en övertygelse i linje med Social Forces-teorin att civilsamhället spelar en avgörande roll argumenterar Moshes och Nizhnikau (2021, s. 172) att regimens bristande hantering av covid-19-pandemin gjorde att tilliten till staten minskade avsevärt vilket Kulakevich och Kubik (2022, s. 5) menar bidrog till att ingjuta mod i civilsamhället att ta saken i egna händer. Delvis som en följd av detta förändrades belarusiers uppfattning om nationell identitet vilken såg en ökning under de efterföljande protesterna. Å andra sidan beskriver Moshes & Nizhnikau (2021, s. 164) Belarus nationella identitet som svag och nationsbygget som misslyckat. Utifrån en uppfattning att olika samhällsklasser spelar en roll i enlighet med Social Forces-teorin, påpekar Moshes och Nizhnikau (2021, ss. 170–171) att en ekonomisk kris som slog hårt mot den urbana arbetarklassen orsakade protester 2017 och blev en upptakt till massprotesterna 2020. Protesterna efter valet 2020 ledde emellertid inte till någon revolution. Oppositionen misslyckades med att kombinera kapacitet med ideologi – något som Moshes och Nizhnikau (2021, s. 174) framhåller som en nödvändighet för att kunna förena olika betydelsefulla grupper i samhället.

Med utgångspunkt i att internationella faktorer är avgörande framhåller Moshes och Nizhnikau (2021, s. 166) att den ökade möjligheten att resa och arbeta i angränsande EU-länder verkar ha lett till en gräsrotsrörelse för demokratisering och medborgerlig kunskap, det vill säga genom så kallad diffusion. Dock menar Moshes och Nizhnikau (2021, s. 164) vidare att Belarus utrikespolitik fortsatt står i stark beroendeställning till Ryssland. Lukasjenko förblev oberörd av massprotesterna tack vare Rysslands uppbackning och trots västvärldens sanktioner (Kulakevich & Kubik, 2022, s. 8). Moshes och Nizhnikau (2021, ss. 177–179) påpekar även att EU har varit oförstående och spelat en för begränsad roll, saknat en strategisk vision och skalat ner sina ambitioner i regionen. EU-länderna har snarare uttryckt att ett aktivt stöd för demokratisering vore kontraproduktivt och att det endast hade mötts av hårdare tag från regimen. Vidare menar de att EU, i och med att de inte tar aktivt avstånd genom att exempelvis kalla hem sina ambassadörer, de facto erkänner Lukasjenkos styre.

I enlighet med transitionsteorin, som håller enskilda aktörers agerande centralt för lyckad demokratisering, lyfter Kulakevich och Kubik (2022, s. 9) att oppositionens organisering var splittrad och Moshes och Nizhnikau (2021, ss. 175–176) tillägger att det saknades en tydlig ledare. Detta kan enligt teorin anses ha utgjort hinder. En revolution i Belarus är mer trolig att lyckas ifall den skulle uppbära fullt inhemskt stöd snarare än att drivas på av geopolitik, menar Moshes och Nizhnikau (2021, s. 180).

Eftersom protesterna inte ledde till någon transition är det inte möjligt att kategorisera händelserna som någon särskild typ av transition enligt Karl och Schmitters modell (se figur 2.1), men det hade, om utfallet varit annorlunda, kunnat resultera i en reform-transition eller revolution, beroende på Lukasjenkos agerande.

2.2.2 Ukraina

Reznik (2016, s. 753) pekar på identitetsskillnaden mellan öst och väst, och att befolkningen i de västliga delarna av landet i större utsträckning har varit positivt inställd till revolutionerna. Detta bottnar i en historisk kontext – de västliga delarna har tillhört en mångfald av centraleuropeiska stater, vilket han menar har medfört en negativ attityd gentemot staten, särskilt under mer ryssvänliga presidenter. I enlighet med Social Forces-teorin hävdar Reznik (2016, s. 755) vidare att sociala rörelser är ett resultat av modernisering och att en rationell rörelse vuxit fram i Ukraina tack vare att identitetsskillnaderna suddats ut. Han menar att demokratisk transition underlättas av förekomsten av en homogen nationell identitet (Reznik, 2016, ss. 762–763). Vidare menar Kuzio (2012, s. 46) att i de ryskspråkiga delarna av östra Ukraina hade demokratiseringen problem med att konsolidera eller snabbt erodera det auktoritära styret.

Reznik (2016, s. 753) noterar vidare den sociala klyftan mellan en västvänlig ukrainsk-nationalistisk identitet och en östlig starkt russifierad dito vilka gör sig synliga i politiska preferenser mellan demokratiska kontra autokratiska värderingar. Som ett resultat av detta nämner Kuzio (2012, s. 43) exempelvis det upplevda hotet mot den ukrainska identiteten när den ryskspråkige premiärministern Viktor Janukovyj 2004 kandiderade till presidentposten, vilket ledde till den Orangea revolutionen.

Orangea revolutionen (2004–2005)

Gällande den orangea revolutionens misslyckande att demokratisera Ukraina på lång sikt gör Reznik (2016, ss. 750–751, 754) två poänger med utgångspunkt i Social Forces-teorin: han lyfter dels en avsaknad av civilsamhälle, dels en avsaknad av stöd för demokratiska värden bland demonstranterna. Demonstranterna motiverades av ett gemensamt förakt gentemot regimen men de saknade en enhällig vision och gemensamma värderingar. Detta tillät en återgång mot autokrati. Samtidigt framhåller Kuzio (2012, ss. 42–43) att ett uppfattat hot mot demokratin på grund av valfusk blev startskottet för den orangea revolutionen. De önskade att en kompromiss i form av ett ”europeiskt demokratiskt kontrakt” skulle slutas mellan styret och medborgarna.⁷ Den orangea revolutionen drevs på av massorna och blev den dittills största demokratiska revolutionen med miljontals demonstranter, motsvarande en femtedel av

⁷ Kompromiss mellan styret och medborgarna (ergo: reform-transition, se figur 2.1).

landets befolkning.⁸ Lane (refererad i Kuzio, 2012, s. 44), menar dock att en mot-elit (*counter elite*), vilken var illvilligt inställd till större förändringar, var en forcerande kraft bakom många av demonstranterna.⁹ Den gamla regimen och dess lojala oligarker möttes inte av några repressalier efter revolutionen och tvingades inte heller i exil, men många av dem flydde ändå utomlands (Kuzio, 2012, s. 49).¹⁰ Trots att händelseförloppet benämns som en revolution är det, på grund av dess mångtydighet, svårt att placera det i kategorin revolutions-transition eller i någon annan transitionstyp för den delen (se figur 2.1).

Avseende internationella faktorerers påverkan, menar Reznik (2016, s. 751) att bytet till parlamentariskt system till följd av den orangea revolutionen gav Kreml möjlighet att förhindra ett ukrainskt närmande till NATO och EU.

Euromajdan (2013–2014)

Angående Majdan-revolutionen menar Reznik (2016, s. 754) att den motiverades i större utsträckning än den Orangea revolutionen utifrån stöd för demokrati- och marknadsvärden och var en kamp mot korruption och autokrati. Zelinska (2017, ss. 6–7) lyfter, i linje med Social Forces-teorin, att Majdan bidrog till stärkandet av Ukrainas civilsamhälle och ett skapande av en ny medborgerlig identitet vilken var mer tilltalande än språkliga och kulturella identifikationsindikatorer. Hon menar dock att denna identitet inte överlevde efter revolutionen. Sådana sociala rörelser, menar Reznik (2016, s. 755), är ett resultat av modernisering och diskuterar teoretiska antaganden om sociala rörelser som rationella och målmedvetna samt att graden av rationalitet avgör sociala rörelsers effekt.

Utifrån ett internationellt perspektiv på Majdan-revolutionen poängterar Reznik (2016, s. 750) att den till stor del orsakades av regeringens vägran att ingå ett associationsavtal med EU. Vidare menar Zelinska (2017, s. 6) att när väl avtalet signerades efter revolutionen innebar det att Ukraina blev förpliktigt gentemot EU att genomföra nödvändiga reformer. Zelinska anser exempelvis att revolutionen resulterade i specifika institutionella förändringar i samband med återinförandet av den tidigare konstitutionen som begränsar presidentens inflytande.

Reznik (2016, s. 751) diskuterar huruvida Majdan-revolutionen kan kallas en revolution och menar att ordvalet är rimligt med motiveringen att händelserna bidrog till några, enligt Skocpol, vanliga konsekvenser av en revolution, så som radikal politisk förändring, inbördes konflikt, separatism – samt, av mer internationell karaktär – ockupation av territorier och ett stabilt motstånd mot utländsk intervention.

⁸ Drevs på av massorna (ergo: reform- eller revolutions-transition).

⁹ Drevs på av mot-elit (ergo: pakt- eller påbuds-transition).

¹⁰ Ej påtvingande (ergo: pakt- eller reform-transition).

Utifrån en aktörscentrerad transitionsteoretisk synvinkel menar Zelinska (2017, s. 7) att Majdan lämnade Ukraina vid ett kritiskt vägskäl och öppnade upp för konsolidering av en agenda för reformering tack vare nya politiska aktörers entusiasm, professionalism och engagemang. Vissa hävdar däremot att Majdan visserligen medförde att nya politiker kom till makten men att inga väsentliga politiska förändringar ägde rum, att revolutionen inte resulterade i några förbättringar och att dess huvudsakliga mål inte uppnåddes, vilket gjorde människor besvikna på den nya regeringen.

Majdan-revolutionen hade en stark folklig anknytning. Tidigt under protesterna mobiliserades hundratusentals demonstranter som begärde regeringens avgång (Zelinska, 2017, ss. 4–5). Demonstranternas taktiska användning av våld, menar vissa, var effektiv och chockade eliten, medan andra menar att våldet inte var särskilt utbrett eller spelade någon märkbar roll. En uppgörelse mellan opposition och dåvarande president Janukovyč, medlad av flera europeiska stater, avfärdades av Majdan-rörelsen som begärde presidentens avgång och hotade med att storma regeringsbyggnader. Janukovyč flydde Ukraina och parlamentet avsatte honom formellt kort därefter. I likhet med Rezniks motivering av ordvalet revolution går det att kategorisera händelsen som en revolutions-transition med tanke på dess påtvingande karaktär och massornas kompromisslöshet (se figur 2.1).

3. METOD OCH MATERIAL

3.1 Metod

För att kunna dra slutsatser om orsak och verkan menar Esaiasson et al. (2017, s. 109) att det krävs jämförelser mellan minst två analysenheter, i vårt fall två länder. Jämförande studier karaktäriseras av få men noggrant matchade fall och är särskilt vanligt inom länderstudier.

Enligt en mest lika-jämförelse görs ett strategiskt urval av fall som är så lika varandra som möjligt på relevanta oberoende variabler, det vill säga möjliga förklaringsfaktorer, förutom på den centrala förklaringsvariabeln (Esaiasson et al., 2017, s. 102). Vi har ingen central förklaringsvariabel för demokratisering, utan tillämpar flera teorier och har således flera förklaringsvariabler som förklarar de olika utfallen, vilket gör vår studie till en teorikonsumerande sådan. Vi känner med andra ord inte till variationen i en på förhand utvald förklarande variabel för demokratisering.

När man inte känner till värdet på den förklarande variabeln, men man känner till variationen i utfallet (mättet av demokrati/autokrati), används med fördel två fall som varierar ordentligt på den beroende utfallsvariabeln (Esaiasson et al., 2017, s. 103). Som tidigare nämnt kan valet av länder i denna studie kritiserars då länderna inte är tillräckligt olika varandra i den aspekten.

Ett vanligt skäl för att tillämpa metoden, och som även gäller i vårt fall, är att komplettera förklaringsanalysen med en kartläggning av allmänt intressanta fall (Esaiasson et al., 2017, s. 101). Ukraina är högaktuellt på grund av kriget och landets önskan om att bli medlem i EU, och Belarus på grund av dess medhjälp i invasionen och fortsatta nära band till Ryssland samt de fortsatt aktuella efterdyningarna av massprotesterna 2020.

Valet av fall kan ytterligare motiveras utifrån Møllers och Skaanings (2013, s. 162) redogörelse för sambandet mellan djupa och nära förklaringsfaktorer som de exemplifierar med hjälp av en tabell bestående av post-kommunistiska stater (se tabell 3.1). Både Belarus och Ukraina har enligt tabellen en blandning av djupa (strukturella) faktorer och saknar helt nära faktorer, dock med olika regimtyp på utfallsvariabeln – Belarus en autokrati och Ukraina en minimalistisk eller elektoral demokrati.

Tabell 3.1 Djupa och nära faktorer

The combined typology of deep and proximate factors

		Proximate factors		
		Completely present	Mix	Completely absent
Deep factors	Completely present	Czech Rep. Estonia Croatia Hungary Lithuania Latvia Poland Slovakia Slovenia		
	Mix	Macedonia	Albania Armenia Bulgaria Georgia Kyrgyzstan Moldova Mongolia Romania Russia	<i>Belarus</i> <i>Tajikistan</i> Ukraine
	Completely absent	<i>Azerbaijan</i> <i>Kazakhstan</i> <i>Turkmenistan</i> <i>Uzbekistan</i>		

Text i **fet** stil innebär att landet (år 2011) är en liberal demokrati, *kursiv* text att landet är en autokrati och vanlig text att landet är en elektoral eller minimalistisk demokrati (Møller & Skaaning, 2013, s. 162).

3.2 Material

Vår inspirationskälla för studiens empiriska material är Lachapelle och Hellmeier (2022) som använder totalt 28 variabler för demokratisering baserade på kvantitativa data från Varieties of Democracy-institutet (V-Dem) och en mängd andra trovärdiga källor. Variablerna i deras artikel har behövt kategoriseras om från att ursprungligen ha varit indelade i ekonomisk utveckling, civilsamhälle, politisk regim, (in)stabilitet och demografiska faktorer till att passa vårt teoretiska ramverk. På grund av att vissa av de källor som Lachapelle och Hellmeier använder är avgiftsbelagda har vi valt att ersätta dem med andra likvärdiga källor som erbjuder gratis och lättillgängliga data, så som Världsbanken, alternativt exkluderat dem helt. Vi har även behövt skala ner antalet variabler på grund av uppsatsens begränsade omfång och vissa variablers något tveksamma relevans.¹¹ I ett antal fall har vi behövt lägga till variabler som Lachapelle och Hellmeier inte hade med i sin studie (dessa variabler markeras nedan med *). Värden för samtliga variabler är hämtade från de mest aktuella data.

Tabell 3.2 Variabler

Variabel	Källa
Moderniseringsteori	
BNP per capita	Världsbanken: GDP per capita (current US\$)
Utbildningsgrad (antal år)	V-Dem (v13): e_peaveduc
Privat sektor	Världsbanken: Domestic credit to private sector (% of GDP) *
Urbanisering	Världsbanken: Urban population (% of total population), Population, total
Social Forces	
Civilsamhällets styrka	V-Dem (v13): v2xcs_ccsi
Konkurrenskraftigt partisystem	V-Dem (v13): e_polcomp *
Etnisk fraktionalisering	Historical Index of Ethnic Fractionalization Dataset
Inbördeskrig	Uppsala Conflict Data Program/Peace Research Institute Oslo Armed Conflict Dataset (v19.1)

¹¹ Uteslutna variabler: GDP growth per capita, Oil and gas production per capita, Infant mortality rate, Energy consumption per capita, Phones per capita, Prior resistance campaign years, Anti-government demonstrations, Coup attempt history, Human rights protection, Hereditary dimension index, Population (log), Percentage of Muslim population.

Transitionsteori

Militär makt	V-Dem (v13): v2x_ex_military (v2expathhs, v2expathhg)	
Styrande partis makt	V-Dem (v13): v2x_ex_party (v2expathhs, v2expathhg)	
Misstroendevotum	V-Dem (v13): v2exremhsp	*
Begränsning av antal mandatperioder	Ukrainas konstitution; nyhetskällor	*
Förekomst av maktskiften	REIGN data	
Demokratisk erfarenhet	V-Dem (v13): v2x_polyarchy (medelvärde)	
Regionala/lokala styren	V-Dem (v13): v2x_feduni	
Opartisk offentlig förvaltning	V-Dem (v13): v2clrspct	
Politisk korruption	V-Dem (v13): v2x_corr	

Internationella faktorer

Regional nivå av elektoral demokrati	V-Dem (v13): v2x_polyarchy (objekt: Eastern Europe and Central Asia, European Union)	
Global nivå av elektoral demokrati	V-Dem (v13): v2x_polyarchy (objekt: World)	
Resvanor	Eurostat; UNWTO	*
Visumregler	VisaGuide.World	*
Utlandsstudier	UNESCO Institute of Statistics; Europaparlamentet	*
Personliga band i utlandet	ZOiS; UN DESA Population Division	*
Utländsk mediekonsumtion	Europaparlamentet; Thomson Reuters Foundation; Internews	*
Avtal (med Ryssland/CIS och EU)	Nyhetskällor; belarusiska UD	*
Sanktioner och villkor (EU)	Europeiska utrikestjänsten	*
Internationell handel	WITS	*

Utländska investeringar	Lloyds Bank	*
Före detta koloni	Quality of Government dataset	

4. RESULTAT

I det här avsnittet presenteras alla fynd med koppling till demokratifrämjande faktorer i Belarus och Ukraina i syfte att undersöka vilket av de två länderna som har mest fördelaktigt utgångsläge för en framgångsrik demokratisering och hur det kommer sig att Ukraina har närmat sig demokrati men inte Belarus. Resultatet presenteras i den ordningsföljd som teorierna presenterades, indelat i enskilda avsnitt och med hänsynstagande endast till de relevanta strukturella respektive nära variablerna.

4.1 Moderniseringsteori

Utifrån antaganden som presenterats av Lipset, Almond och andra tänkare förknippade med moderniseringsteorin om ett positivt samband mellan ekonomiskt välstånd och demokrati med utbildningsnivå som mellanvariabel, samt att ekonomiskt eftersatta länder bör sträva efter en norm baserad på utvecklade och demokratiska länder i väst, går det att hålla för sannolikt att länder som Ukraina och Belarus ska följa denna mall.

År 2021 var det ekonomiska välståndet i Belarus mätt i BNP per capita¹² enligt Världsbanken (2023) 7 302,3\$. I Ukraina var BNP per capita under samma år 4 835,6\$. Som jämförelse var BNP per capita för EU:s fattigaste medlemsstat Bulgarien 12 221,5\$. År 2022 var den genomsnittliga längden på utbildning bland medborgare äldre än 15 år, enligt data som V-Dem samlat in från olika källor, 10,2 respektive 11,5 år i Belarus och Ukraina (Coppedge et al., 2023a). I EU var utbildningsnivån 11,2 år.¹³ Den genomsnittliga utbildningsnivån är alltså högre i Ukraina än i EU, och Belarus ligger inte långt efter. Detta trots att länderna har ett väsentligt lägre välstånd än EU. Kritiker menar dock att ekonomisk utveckling och demokrati inte nödvändigtvis går hand i hand samt att hög utbildningsnivå kan harmonisera med autokrati. Det är därmed inte givet att länderna tvunget kommer demokratiseras. En ytterligare belysande jämförelse kan göras med Senegal som ett fattigare land med lägre utbildningsnivå men som är mer demokratiskt än både Belarus och Ukraina.

Som Moshes och Nizhnikau (2021, ss. 165–166) har påpekat kan en växande privat sektor och urban medelklass förklara protesterna i Belarus. År 2020 utgjorde den privata sektorn 32,5 procent av BNP i Belarus och 28,2 procent av BNP i Ukraina (Världsbanken, 2023).¹⁴ I EU utgjorde den privata sektorn 92,6 procent av BNP år 2020. Dabrowski (2016) lyfter att Belarus

¹² Världsbanken indikator: GDP per capita (current US\$).

¹³ V-Dems variabel e_peaveduc visar dock ingen förändring sedan 2010 på alla tre undersökta objekt.

¹⁴ Världsbanken indikator: domestic credit to private sector (% of GDP).

i stora delar har behållit en planekonomisk modell sedan självständigheten men att detta inte förhindrade ekonomisk tillväxt fram till 2011. Landet är bland de minst framgångsrika av de post-sovjetiska staterna i att genomföra marknadsekonomiska reformer; privata företag begränsas administrativt på olika sätt och statliga företag måste uppfylla obligatoriska produktionsmål. Trots att den privata sektorn utgör en mindre del av BNP i Ukraina jämfört med Belarus, beskrivs landets ekonomi som oligarkisk (Dabrowski, 2017).¹⁵ Innan Majdanrevolutionen stod de femtio rikaste personerna i Ukraina för över 45 procent av BNP (Wilson, 2016). Ukrainas BNP utgörs till 73 procent av stora och medelstora företag vilka till största delen ägs av oligarker (Bokhari, 2022).

Enligt siffror från Världsbanken (2023) är andelen invånare i Belarus som bor i städer 80 procent (år 2021). Till detta hör att landet alltsedan självständigheten har sett en stadig minskning av den totala populationen, från 10 miljoner (år 1991) till 9 miljoner (år 2021). Trots detta har den urbana populationsandelen ökat. I Ukraina är andelen av befolkningen som bor i städer 70 procent (år 2021). Landets totala befolkning minskade också drastiskt efter självständigheten, från 52 miljoner (år 1991) till 44 miljoner (år 2021), medan den urbana populationsandelen har ökat. I EU är den urbana populationsandelen 75 procent (år 2021) och har haft en stadig ökning av befolkningen både i städer och sett till totalen.¹⁶ Urbaniseringen kan ses som symtomatiskt för ökat välstånd och som sammanhängande med Belarus något högre BNP per capita.

Sammanfattningsvis ligger båda länderna väldigt nära varandra på samtliga variabler med låg BNP per capita, hög utbildningsnivå, begränsad privat sektor och hög grad av urbanisering. Belarus har något bättre förutsättningar än Ukraina på alla faktorer förutom utbildningsnivån. Endast utifrån moderniseringsteorin kan man, utifrån rådande omständigheter och med små marginaler, anta att Belarus borde kunna genomgå en demokratisering.

4.2 Social Forces

Modernisering och urbanisering kan antas underlätta medborgerlig organisering och kan därmed fungera som en bakomliggande variabel för demokratisering. Som Møller och Skaaning (2013, ss. 123–124) har redogjort för är ett starkt civilsamhälle och ett konkurrenskraftigt partisystem nödvändigt för demokratins fortlevnad och rimligtvis även för dess etablering. V-Dem mäter civilsamhällets styrka och definierar det som en sfär oberoende från staten där medborgare fritt och aktivt kan sträva efter sina politiska mål (Coppedge et al., 2023b).¹⁷ Det befinner sig i det allmänna utrymmet mellan den privata sfären och staten. Medborgare organiserar sig här i grupper så som intresseorganisationer, fackförbund,

¹⁵ Ekonomisk oligarki bör rimligtvis innebära en hög grad av privatisering.

¹⁶ Världsbanken indikatorer: Urban population (% of total population); Population, total

¹⁷ V-Dem variabel v2xcs_ccsi. Värdet sätts på en skala från 0–1.

trossamfund, samhällsrörelser, professionella föreningar, välgörenhetsorganisationer och andra icke-statliga organisationer. I Belarus har civilsamhället gått från att, innan protesterna 2020, vara väldigt begränsat till att vara i princip obefintligt (Coppedge et al., 2023a).¹⁸ Detta i kontrast till Ukraina vars civilsamhälle är betydligt mer utbrett och relativt jämbördigt med de genomsnittliga nivåerna för EU. Många belarusiska civilsamhällesorganisationer har tvingats upplösas alltsedan det omtvistade presidentvalet 2020 – enligt uppskattningar upp till så många som 757 stycken – till följd av regimens godtyckliga tillämpning av anti-extremismlagar mot dem (Freedom House, 2023a). Deltagande i oregistrerade och upplösta organisationer är kriminaliserat och belagt med böter eller fängelse. I Ukraina bedöms civilsamhällesorganisationer ha inflytande på beslutsfattande organ (Freedom House, 2023b). Det förekommer dock hot mot civilsamhällesaktivister – något som rättsväsendet saknar tillräcklig kapacitet att hantera. Det starka civilsamhället i Ukraina kan antas ha varit en bidragande faktor till landets väg mot demokrati, medan det näst intill obefintliga civilsamhället i Belarus får antas ha försvårat demokratiseringen i landet.

Vad gäller måttet av konkurrenskraftigt partisystem gör V-Dem en sammanvägning av graden av institutionalisering (eller reglering) av politisk konkurrens och i vilken utsträckning den politiska konkurrensen begränsas av staten (Coppedge et al., 2023a, 2023b). I Belarus förekommer viss politisk organisering utanför regimens hegemoniska ordning, men formen och omfattningen av den politiska organiseringen begränsas systematiskt i syfte att kväsa politiskt motstånd och exkludera betydande grupper från politiskt deltagande. I Ukraina är den politiska organiserade gemenskapen fraktioniserad och maktinnehavet pendlar mellan grupper som ser till sina egna intressen och begränsar politiskt deltagande för andra grupper. De senaste värdena är från 2018.¹⁹ Det hade varit intressant och givande för vår studie att ta del av data från de senaste åren, för att se huruvida en eventuell förändring har skett sedan Zelenskyjs tillträde 2019, sedan massdemonstrationerna i Belarus 2020 samt sedan krigsutbrottet 2022. Det går att anta, utifrån aktuella data från V-Dems index över elektoral demokrati (se figur 1.1) som visar en uppgång i samband med att Zelenskyj blev vald, att Ukraina hade fått ett bättre värde på politisk konkurrens-variabeln, det vill säga mindre fraktionisering. Detta med tanke på Zelenskyjs bakgrund som ryskspråkig ukrainare som börjat tala offentligt på ukrainska (Lingalot, 2023). Därtill kan krigsutbrottet – vilket har haft en positiv inverkan på den nationella sammanhållningen (Schiffrin & Solohub, 2023) – också antas ha lett till en förbättring för politisk konkurrens och således istället gå i motsatt riktning mot utvecklingskurvan för elektoral demokrati som pekar nedåt sedan 2022. I Belarus går det

¹⁸ Belarus har ett värde på 0,01; Ukraina 0,68; EU 0,87 och Ryssland 0,12. Mellan 2020 och 2021 minskade värdet i Belarus från 0,27 till 0,02.

¹⁹ V-Dem variabel *e_polcomp*. Värden sätts på en skala från 1–10. Belarus har värdet 2 (begränsad konkurrens). Ukraina har värdet 6 (fraktioniserad konkurrens). Som jämförelse är nivån i EU 9,5.

att anta att landet har haft samma värde på politisk konkurrens-variabeln fram till protesterna vilka möjligen kan ha lett till en försämring alternativt att samma värde bibehållits. Ukrainas tämligen konkurrenskraftiga partisystem kan antas ha gynnat en demokratisering, medan Belarus mer begränsade partisystem förhindrar en demokratisk utveckling.

Då fraktionalisering kan ha en grund i etniska och/eller språkliga skillnader²⁰ kan det vara befogat att mäta just etnisk fraktionalisering. Ett lågt mått innebär dock inte nödvändigtvis att landet är homogent, utan kan snarare innebära en hög grad av polarisering med två någorlunda likvärdigt stora grupper, vilket Drazanova antar innebär större risk för konflikt (Drazanova, 2020, ss. 1–2). Detta i likhet med Rezniks (2016, ss. 762–763) antagande att förekomsten av en homogen nationell identitet underlättar demokratisk transition. Inbördes konflikter kan alltså anses utgöra ett hinder för demokratisering.²¹ Den etniska fraktionaliseringen i både Belarus och Ukraina har minskat, det vill säga antalet etniska minoriteter har minskat över tid enligt senaste mätningen (2013) jämfört med tidigare (Drazanova, 2019).²² Belarus är något mindre fraktioniserat än Ukraina, vilket möjligen kan innebära att Belarus har en fördel över Ukraina för demokratisering. Dock innebär värdena inte att länderna nödvändigtvis har blivit mer homogena, utan möjligen mer polariserade. På grund av den tvetydiga mätmetoden är det därför svårt att dra någon konkret slutsats av detta.

Møller & Skaaning (2013, s. 109) har vidare redogjort för att politiska reformer kan vara resultatet av en konflikt mellan sociala klasser samt av protester och/eller uppror. Moshes & Nizhnikau (2021, ss. 165–166, 170–171) har konstaterat att de urbana arbetar- och medelklasserna har varit drivande krafter under protesterna i Belarus. Även om protesterna slogs ner i Belarus, antas det av Lachapelle & Hellmeier (2022, ss. 4–6) att frekvensen av protester i ett land har betydelse för framtida demokratisk utveckling. Banks och Wilson (2022) har presenterat data för varje fredlig protest med minst hundra deltagare. Dessvärre har vi inte kunnat ta del av datan då den inte är tillgänglig gratis. Det hade varit lämpligt för studien att ta del av sådan data.

Länderna skiljer sig sammanfattningsvis ifrån varandra på så vis att Ukraina har ett starkare civilsamhälle och ett mer fördelaktigt partisystem. Däremot verkar Belarus vara mindre

²⁰ Se vidare diskussion beträffande i synnerhet Ukraina i avsnitt 2.2.2

²¹ Den etniska fraktionaliseringen i Ukraina har lett till separatism och inbördeskrig i de ryskspråkiga delarna. Från 2014 finns data på inbördes konflikt mellan ukrainska regeringen å ena sidan och ryskstödda separatister i Donetsk och Luhansk å andra sidan, samt Majdan-rörelsen som en ytterligare motpart under en begränsad period (Sundberg & Melander, 2013). Samtidigt finns inga uppgifter om inbördes konflikter i Belarus.

²² Värden sätts på en skala från 0 (alla individer tillhör en och samma grupp) till 1 (varje individ tillhör sin egen grupp). I Belarus har värdet minskat från 0,36 (1991) till 0,30 (2013) och i Ukraina från 0,43 (1991) till 0,37 (2013). Dessvärre har mätningarna upphört sedan 2013 vilket innebär att det inte finns data för händelser som kan tänkas ha påverkat demografien, exempelvis Krim-annexeringen. Det hade därför varit intressant och givande att ta del av data från det senaste årtiondet.

fraktioniserat och har inte upplevt några inbördes konflikter. Utifrån Social Forces-teorin går det att anta att de ukrainska samhällskrafterna har bidragit till demokratiseringen i landet.

4.3 Transitionsteori

Till skillnad från hittills genomgångna förklaringsvariabler skiljer sig nedan faktorer på så vis att de inte har sin grund i strukturella förutsättningar. Detta eftersom strukturella förutsättningar inte hålls som avgörande enligt transitionsteorin. Det är snarare nyckelaktörers (massornas eller olika inflytelserika grupper) beslut som avgör utfallet av en transition och vilka institutioner som ska cementeras i statsapparaten. I detta avsnitt tar vi upp nära orsaker i form av variabler som kan tyckas ligga nära det demokratiska utfallet.

Båda länders militärer har ingen betydande maktposition. Ingetdera av ländernas militärer har tillsatt varken stats- eller regeringschef (Coppedge et al., 2023a, 2023b). Inget särskilt parti innehar heller någon makt att tillsätta stats- eller regeringschef. I Belarus kunde dock regeringschefen bli tillsatt av det styrande partiet fram till 1993.

Ukraina har alltsedan självständigheten haft en folkvald president samt en premiärminister utsedd av presidenten (Coppedge et al., 2023a, 2023b).²³ Presidenten kan enligt konstitutionen bli avsatt genom misstroendevotum,²⁴ vilket ger en möjlighet för oppositionen att tygla makthavare förutsatt att den är parlamentariskt representerad och etablerad. Konstitutionen statuerar att presidenten inte får inneha posten i mer än två perioder (Constitution of Ukraine, 1996, art. 103), vilket minimerar risken för ett personalistiskt styre. I Belarus är fallet detsamma förutom att presidenten inte kan bli avsatt genom misstroendevotum. Detta, tillsammans med en tidigare brist på begränsning av antal mandatperioder (NBC News, 2004; Karmanau, 2021), har gjort det möjligt för Lukasjenko att inneha posten sedan 1994. Faktumet att makten har varit centraliserad hos samma auktoritära president och att inga andra aktörer har fått något utrymme utgör ett hinder för demokratiseringen i Belarus. Landet har ingen demokratisk erfarenhet.

Demokratisk erfarenhet går även att illustrera med hjälp av medelvärdet för varje år (1991–2022) från V-Dems elektorala demokrati-index som är 0,49 för Ukraina och 0,31 för Belarus (Coppedge et al., 2023a).²⁵ Detta kan jämföras med EU-medlemmen och före detta Sovjetrepubliken Estland som har medelvärdet 0,86. Demokratisk erfarenhet är nödvändigt för att en demokratisk praxis ska kunna cementeras och fortsätta utvecklas. Ukraina har pendlat mellan att ha autokratiskt och demokratiskt lagda presidenter (Bell et al., 2021). Jusjtjenko tog över efter den orangea revolutionen och lyckades påbörja en demokratisering under sin

²³ V-Dem variabler v2expathhs, v2exhoshog, v2expathhg.

²⁴ V-Dem variabel v2exremhsp.

²⁵ V-Dem variabel v2x_polyarchy. Värdet för varje år sätts på en skala från 0–1.

mandatperiod (2005–2010) endast för att efterträdas av Janukovyj (2010–2014) som återvände till ett autokratiskt styre. Det dröjde till Zelenskyjs tillträdan (2019–) för demokratin att se en återhämtning (se figur 1.1). Denna pendel under perioden går att se som en transitionsprocess. Zelinska (2017, s. 7) menar att Majdan-revolutionen lämnade Ukraina vid ett kritiskt vägskäl. Man kan också tänka sig att Ukraina har stått vid vägskälet under hela perioden och att situationen sedan kulminerade i Majdan. Pendeln talar även för att Ukraina har en viss demokratisk erfarenhet och således befinner sig i en fördelaktigare position i relation till Belarus. Representanter för olika grupper har bytt av varandra vid makten, vilket kan anses vara ett tecken på livskraftig politisk konkurrens.

Det förekommer regionala och lokala styren i båda länderna. I Belarus är förtroendevalda underordnade tjänstemän på både regional och lokal nivå (Coppedge et al., 2023a, 2023b).²⁶ I Ukraina är tjänstemän underordnade förtroendevalda på lokal nivå medan vissa förtroendevalda poster på regional nivå är underordnade tjänstemän. I Ukraina finns det vissa möjligheter för förtroendevalda aktörer att bidra med förändring från insidan, medan det i Belarus saknas en sådan möjlighet. Att den offentliga makten utgår från folket är en obestridlig förutsättning för att styret ska kunna betraktas som demokratiskt. Det förutsätter dock att de förtroendevalda de facto representerar folket och tjänstemännen lyder under förtroendevalda.

Ukraina och Belarus avviker från varandra gällande den offentliga förvaltningens opartiskhet (Coppedge et al., 2023a, 2023b).²⁷ En rättssäker och opartisk offentlig förvaltning ökar folkets tilltro och intresse att utveckla och bibehålla demokratin. I Belarus finns en hög grad av godtycklighet vid tillämpning av lagen medan Ukraina har en måttligare grad av godtycklighet. Tidigare hade länderna jämbördiga värden men i Belarus sågs en markant försämring efter protesterna. Detta kan ses i relation till EU där lagen tillämpas med begränsad godtycklighet, och Ryssland där läget endast är något bättre än i Belarus. Ukraina och Belarus hade enligt V-Dem likvärdiga och måttligt höga nivåer av politisk korruption tidigt efter självständigheten.²⁸ Ukraina såg en ökning under 1990-talet och hade stadigt höga nivåer av korruption fram till efter Euromajdan 2014 då den började minska. Korruptionen är dock fortsatt hög.²⁹ Tillsammans med andra rättsstatliga krav utgör korruptionen ett betydande hinder för ett ukrainskt EU-medlemskap (Dagens Nyheter, 2023). Ruge (2019) lyfter att korruptionen genomsyrar hela det politiska systemet. Nizhnikau (citerad i Emtö, 2023) menar att ukrainare ser Zelenskyjs åtgärder mot korruptionen som symboliska och att hans tomma löften grundar sig i de krav som EU ställer på landet. Belarus har också problem med korruption men den är

²⁶ V-Dem variabel v2x_feduni. Värdet sätts på en skala från 0–1. Belarus har värdet 0,09; Ukraina 0,56; EU 0,78 och Ryssland 0,69.

²⁷ V-Dem variabel v2clrspct. Värdet sätts på en skala från 0–1. Omräknat från en skala från 0–4. Ukraina har värdet 0,53; Belarus 0,22; EU 0,75 och Ryssland 0,32.

²⁸ V-Dem variabel v2x_corr. Värdet sätts på en skala från 0–1.

²⁹ Ukraina hade 1991 ett värde på 0,43. År 2011 nåddes en kulmen på 0,9. År 2022 var värdet 0,61.

mindre iögonfallande än i Ukraina. Landet har under lång tid behållit samma nivåer men sett en knapp ökning sedan protesterna 2020 (Coppedge et al., 2023a).³⁰ Rudnik (2020) menar att demokratiska stater tenderar att ha lägre nivåer av korrupktion och att demokratisering av Belarus därför är avgörande för att övervinna korrupktionen. Det går dock att anta att Belarus inte kommer ta några konkreta och betydande åtgärder mot korrupktionen då det saknas incitament för detta på grund av regimens bristande intresse att närma sig EU. Som jämförelse har Ryssland och EU under samma tidsperiod haft stadiga höga respektive låga korrupktionsvärden.³¹ Utifrån ländernas olika relation och inställning till EU (och varierande grad av tillmötesgående) går det att anta att utvecklingen i länderna även i den närmaste framtiden kommer att se olika ut.

Av de nära variabler som är relevanta för transitionsteorin och som tagits upp i detta avsnitt har Ukraina en klar fördel på samtliga variabler beträffande (de jure) konstitutionella tyglar tillika (de facto) demokratisk erfarenhet. Korrupktionen är förvisso högre än i Belarus, men är på en trolig fortsatt nedgång. Variablerna är, som tidigare konstaterats, närbelägna utfallet men bör inte tolkas som ett mått på demokrati. Utifrån transitionsteorin blir det uppenbart att Ukraina är på god väg att bli en fullvärdig demokrati, medan Belarus har många hinder som endast kan påverkas av inhemska aktörer, och inte av strukturer.

4.4 Internationella faktorer

De internationella faktorerna består, som tidigare nämnts, av såväl strukturella som aktörsbaserade faktorer vilka båda avhandlas i det här avsnittet. Av de strukturella faktorerna har det ansetts att diffusion är den mest avgörande faktorn för demokratisk transition, och att diffusion underlättas av starka sociala band med demokratiska länder vilka uppstår till följd av bland annat utlandsresor i turism- eller utbildningssyfte och/eller genom mediekonsumtion. Med tanke på Ukrainas och Belarus geografiska närhet till EU kan man anta att demokratiska värderingar och idéer sprids från de angränsande länderna. Ukraina ligger nära det genomsnittliga värdet för elektoral demokrati i världen medan Belarus har ett betydligt lägre värde (Coppedge et al., 2023a). Regionen Östeuropa och Centralasien ligger också nära världssnittet, men det angränsande EU har ett mycket högre värde.³²

Vad gäller turism reser ukrainare utomlands betydligt mer än belarusier (Eurostat, 2023; UNWTO, 2022).³³ Eftersom Moshes och Nizhnikau (2021, s. 166) hävdar att belarusiers ökade

³⁰ Belarus har behållit ett värde kring 0,4.

³¹ EU:s har värdet 0,74 och Ryssland 0,15.

³² V-Dem variabel *v2x_polyarchy*. Värdet mäts på en skala från 0–1. Ukraina: 0,41; Belarus: 0,17; världen: 0,50; Östeuropa och Centralasien: 0,53; EU: 0,81.

³³ Under 2010-talet ökade antalet ukrainska utlandsresor med övernattning från ca. 20 milj. till ca 30 milj, och belarusiska dito från ca. 500 tusen till ca. 1 milj. Till detta bör dock beaktas att det råder en skillnad i befolkningsmängd mellan länderna.

möjlighet att resa och arbeta i angränsande EU-länder verkar ha lett till en gräsrotsrörelse för demokratisering borde en motsvarande effekt i Ukraina vara ännu större. Ett ukrainskt pass ger tillgång till visumfritt inträde till 111 länder inkl. Schengen, Ryssland och Belarus, medan 117 länder kräver någon form av visum (VisaGuide.World, 2023a). Belarusier kan resa till Ryssland utan visum eller pass, men endast till 46 andra länder utan visum inkl. Ukraina, medan 180 länder inkl. Schengen-länderna kräver någon form av visum (VisaGuide.World, 2023b). Vidare studerar 80 000 respektive 25 000 ukrainare och belarusier utomlands (UNESCO Institute of Statistics, u.å.). Det motsvarar ungefär 4,7 procent av alla studenter i Ukraina och 9,6 procent i Belarus.³⁴ Cirka en tredjedel av båda ländernas utlandsstudenter finns i Polen. En fjärdedel av de ukrainska och så många som hälften av de belarusiska utlandsstudenterna studerar i Ryssland. År 2019 studerade 60 procent av ukrainska utlandsstudenter i EU (Katsarova, 2022). Ukraina har alltså fler utlandsstudenter sett till antal. Belarusiska utlandsstudenter utgör däremot en större andel av landets studenter. Utlandsstudier kan innebära ökad demokratisk diffusion ifall en betydande andel studerar i demokratiska länder. Majoriteten av belarusiska utlandsstudenter reser till Ryssland, medan majoriteten av de ukrainska reser till EU.

EU har blivit en mer attraktiv destination för ukrainska migranter (Sasse & Lackner, 2018, ss. 10–13). Många ukrainare, cirka en tredjedel, hade 2018 band till EU i form av släkt och vänner.³⁵ Samtidigt hade många, cirka 40 procent, samma år också band till Ryssland, trots den spända politiska relationen som rådde länderna emellan redan innan invasionen 2022. Det syns dock tydliga skillnader mellan inkomst- och utbildningsgrad samt sett till geografiskt ursprung; högutbildade tenderar att ha band till EU och befolkningen i de ryskspråkiga delarna av landet tenderar att ha band till Ryssland. Antalet ukrainare bosatta i Ryssland har sedan 1990 fluktuerat mellan ca tre och 3,5 miljoner, och antalet belarusier bosatta i Ryssland har hållit sig strax under en miljon (United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2020). Antalen har varken ökat eller minskat markant mellan 2015 och 2020. Det motsvarar ungefär 7 procent respektive 8–9 procent av dagens befolkning i Ukraina av Belarus.³⁶ Antalet ukrainare bosatta i övriga Europa har hållit sig kring ca 1,5 miljon men har ökat mellan 2015 och 2020. Antalet belarusier bosatta i övriga Europa har hållit sig kring ca en halv miljon men har minskat mellan 2015 och 2020. Det motsvarar ungefär 3–4 procent respektive 5 procent av dagens befolkning i Ukraina och Belarus. Förändringen är dock svår

³⁴ Dividerat med totala antalet studenter i respektive land, utifrån data från Education Fair (u.å.) och Belta (2020).

³⁵ Vi hittar dessvärre inga motsvarande uppgifter avseende belarusiers personliga band till EU.

³⁶ Dividerat med totala befolkningen, utifrån data från Världsbanken (2023), indikator: population, total.

att uppskatta på grund av att andelarna är beräknade på aktuella data; de tre senaste decenniernas befolkningsminskning skulle behöva tas i beaktande för en korrekt uppskattning.

Beträffande mediekonsumtionen använder belarusier i första hand sociala och/eller online-medier och utländska (icke-ryska) nyhetskällor i andra hand (år 2021). Gissningsvis väljer belarusier aktivt andra medier eftersom de inte litar på nationell media. Statlig media i Belarus är fientligt inställd mot oberoende journalister (Przetacznik & Tothova, 2022, ss. 2–3). Som en följd av det omtvistade presidentvalet 2020 började regimen med påtryckningar mot journalister. De som stödde oppositionen ersattes med journalister från Ryssland. Ryska journalister bjöds in för att "vägleda" nyhetsrapporteringen i belarusiska statliga kanaler (Luxmoore, 2020). I Ukraina är internationella medier de minst använda men börjar användas allt mer, varav internationella online-medier är den mest populära typen (Thomson Reuters Foundation, u.å, ss. 25–26). Överlag litar ukrainare allt mindre på medier, både inhemska och utländska (Internews, 2022, ss. 15, 66). Konsumtionen av ryska online-medier och rysk TV har gått nedåt, medan ryska sociala medier gått uppåt något. Av de som konsumerar ryska medier är andelen som litar på dem endast cirka 10 procent. Det är svårt att sja om vilket av länderna som påverkas mest av utländsk mediekonsumtion och hur utbredd misstron gentemot nationell media egentligen är i Belarus då sådan statistik endast finns för Ukraina och antagandet om belarusisk misstro endast baseras på konsumtionsstatistik.

Sammantaget kan resvanor, visumregler och utlandsstudier anses bidra till demokratisk diffusion i Ukraina i större utsträckning än i Belarus, medan personliga band i utlandet och utländsk mediekonsumtion är svårare att bedöma och jämföra. För att demokrati ska kunna fortleva och konsolideras har diffusion endast en marginell påverkan medan andra faktorer och inflytelserika aktörer istället är avgörande. Det kan röra sig om politiska och diplomatiska avtal samt sanktioner och villkor.

Belarus och Ryssland ingår tillsammans i vad som enligt ett avtal från 1999 går under namnet "Unionsstaten" (Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus, u.å.). Enligt avtalet ska de båda länderna uppnå en mängd gemensamma mål, så som att säkerställa fredlig och demokratisk utveckling, införa ett enhetlig ekonomiskt och juridiskt ramverk samt sträva efter avtalade utrikes-, försvars- och sociala riktlinjer för att garantera säkerhet och brottsbekämpning. Men unionsstatsavtalet kan riskera, så som läckta ryska dokument avslöjar, att Ryssland tar full kontroll över Belarus med Unionsstaten som förevändning (Weiss & Roonemaa, 2023). Dokumenten går in på detaljer om närstående annektering med politiska, ekonomiska och militära medel. Det skulle innebära slutet för Belarus som självständig nation men inte nödvändigtvis för demokrati rörelsen som skulle kunna fortleva inom Ryssland.

Ukraina var tidigare medlem i den ryskledda organisationen CIS men Porosjenko skrev 2018 på ett dekret som återkallade landets medlemskap i organisationens samtliga organ (Unian, 2018). Sedan 2014 har Ukraina ett associationsavtal med EU vilket utgör det främsta verktyget för att föra parterna närmare varandra och syftar till att uppmuntra starkare politiska och ekonomiska band samt respekt för gemensamma värden (Europeiska unionens råd, 2023). EU är en stabil och trovärdig organisation för Ukraina att bli medlem i, till skillnad från CIS som består av auktoritära stater och domineras av Ryssland. I och med att Ukraina 2022 erhöll kandidatstatus för EU-medlemskap behöver landet uppnå en rad kriterier och förutsättningar (Europeiska Kommissionen, 2022, ss. 19–20). Bland annat behöver Ukraina förbättra ansvarsskyldighet och effektivitet inom rättsväsendet vilket är nödvändigt för att bekämpa korruption. När det kommer till politiskt kriterium anser kommissionen att det finns ett aktivt och starkt civilsamhälle som definierar framtiden för Ukrainas demokrati. Landet är på god väg att uppnå välutvecklade institutioner som garanterar demokrati, rättsstaten, mänskliga rättigheter och skydd för minoriteter. Det pågående kriget mot Ryssland har också visat på institutionernas uthållighet och att de fortsätter att fungera på alla nivåer i samhället.

Mellan 2015 och 2020 sågs en förbättring i relationen mellan EU och Belarus med lyftande av de flesta sanktioner och ökat finansiellt stöd (Europeiska utrikestjänsten, 2021). Belarus deltog under denna period aktivt i det östliga partnerskapet, men lämnade samarbetet 2021 efter ett ensidigt beslut. I samband med genomförandet och följderna av presidentvalet 2020, vilket EU fördömde som varken fritt eller rättvist, bedömdes att den generella situationen beträffande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstaten i Belarus har förvärrats. Ekonomiska sanktioner återinfördes till följd av valfusk och de våldsamma övergreppen mot fredliga demonstranter, civilsamhället och medier. EU har minskat det bilaterala samarbetet med den belarusiska staten, ökat stödet för det belarusiska civilsamhället och justerat det finansiella stödet så mycket som möjligt bort från statliga aktörer och mot lokala och regionala ickestatliga aktörer. EU har klargjort att man kan återuppta de tidigare relationerna med Belarus om landets myndigheter respekterar demokratiska principer, rättsstaten och mänskliga rättigheter. Det innebär att den belarusiska regimen måste upphöra med övergrepp mot och garantera respekt för yttrande-, förenings- och mötesfriheterna, oberoende media och andra representanter från civilsamhället. Regimen måste också släppa och kompensera politiska fångar och uppmuntra seriösa, trovärdiga, inkluderande, fria och rättvisa val under internationell observation. Sanktionerna är till för att fungera som ett påtryckningsmedel för att uppmuntra landet att demokratisera. De kan dock vara kontraproduktiva och få landet att istället närma sig Ryssland.

Andra indirekta former av påverkan (eller kontroll) kan ske i form av handel med och investeringar från andra länder. Belarus bedriver en avsevärt stor del av sin handel med

Ryssland, medan Ukraina handlar mer med Kina och andra länder (World Integrated Trade Solution, 2020a, 2020b).³⁷ Utländska direktinvesteringar (FDI, *foreign direct investment*) i Belarus kommer till stor del från Ryssland (41,4 procent), Storbritannien, Cypern och Österrike, medan Ukrainas investeringar kommer från Cypern,³⁸ Nederländerna, Schweiz, Storbritannien och Tyskland (Lloyds Bank, 2023a, 2023b). Belarus handelssiffror illustrerar en tydlig beroendeställning gentemot Ryssland och återspeglar Rysslands planerade annektering av Belarus, till skillnad från Ukraina som har en mer diversifierad handel där inget enskilt land har en lika tydlig hållhake på landet.

Slutligen, till mer direkta former av kontroll, kan nämnas militära interventioner av kolonialmakter och ockupationsmakter – något som är uppenbart idag med hänsyn till Rysslands pågående invasion av Ukraina och planerade annektering av Belarus. Ryssland strävar efter att upprätta en multipolär världsordning och anser sig ha rätt till att utöva inflytande i vad landet betraktar som sin intressesfär, i synnerhet över de länder som tidigare tillhört Sovjetunionen och Tsarryssland. Lachapelle och Hellmeier (2022) använder variabeln ”före detta koloni” med data från Quality of Government-institutet. Ryssland kategoriseras inte som en kolonialmakt av institutet och Belarus eller Ukraina ses därmed inte heller som före detta kolonier (Dahlberg et al. 2022). Inozemtsev (2017) motsätter sig en sådan definition och anser att Rysslands historia innehåller kolonialism. Under tidsperioden som västerländska kolonialmakter delade upp Nord- och Sydamerika till sina imperier, expanderade Ryssland i Sibirien. Städer i Sibirien grundlades tidigare än städer på den amerikanska östkusten. Polkhy (2015, ss. 133–134, 155) lyfter att landområden som idag består av Belarus och Ukraina erövrades av Ryssland i samband med Polens uppdelning (1772–1795), och under 1800-talet inleddes en russifiering av de före detta polska områdena. Det går därmed att betrakta Ryssland som en kolonialmakt.

Sammanfattningsvis skiljer sig Belarus och Ukraina från varandra beträffande internationella faktorer där Ukraina har en mer fördelaktig ställning. Möjligheter och tendenser att resa och studera utomlands, avtal med pålitliga och demokratifrämjande organisationer och internationell handel är de mest uppenbara exemplen på detta, medan övriga faktorer är svårbedömda.

³⁷ 44,57 procent av Belarus export går till Ryssland, medan 49,6 procent av importen kommer från Ryssland. 14,46 procent av Ukrainas export går till Kina, medan 15,38 procent av importen kommer från Kina.

³⁸ Investeringar från Cypern är mestadels av ukrainskt eller ryskt ursprung. Investeringar använder ofta företag för särskilda ändamål (SPE, *special purpose entities*) i syfte att undvika skatter och erhålla särskild status.

5. SLUTSATSER OCH DISKUSSION

5.1 Diskussion

Endast utifrån moderniseringsteorins faktorer har Belarus ett fördelaktigare utgångsläge. Med små marginaler har Belarus ett högre ekonomiskt välstånd än Ukraina, även om BNP per capita är lågt i båda länder jämfört med EU; en större privat sektor, även om den är liten i båda länder; ett mer urbaniserat samhälle, även om Ukraina också har ett förhållandevis urbaniserat samhälle. Man kan därför anta att Belarus borde kunna genomgå en demokratisering. Däremot har Ukraina en högre utbildningsnivå än Belarus. Hög utbildningsnivå är dock inte nödvändigtvis en garanti för demokratisering eftersom en hög utbildningsnivå kan harmonisera med autokrati.

Modernisering antas utgöra en bakomliggande variabel för demokratisering enligt Social Forces-teorin. Trots Belarus övertag på moderniseringsfaktorerna har Ukraina istället ett fördelaktigare läge på Social Forces-faktorerna. Det mycket starka civilsamhället och den något starkare politiska konkurrensen kan antas ha bidragit till demokratiseringen. Etnisk fraktionisering kan anses utgöra ett hinder. Antalet etniska minoriteter har minskat i båda länder, vilket kan innebära att länderna antingen blivit mer homogena eller mer polariserade. Mätmetoden är tvetydig och kan behöva utvecklas, förutsatt att en homogen identitet anses vara ett relevant kriterium för demokratisering.

Enligt Møller och Skaaning (2013, s. 161) samvarierar djupa strukturella faktorer med nära faktorer samt med utfallet. Strukturfokuserade teorier behöver kombineras med perspektiv som beaktar nära faktorer för att kunna förstå helheten och kedjor av orsakssamband. Aktörer är beroende av strukturella omständigheter som begränsar valmöjligheterna och kan endast påverka nära faktorer. Ukrainas fördelaktigare situation vad gäller civilsamhällets styrka kan förklaras med att landet har uppnått en tillräcklig nivå av modernisering. I Belarus, som har en högre grad av modernisering, har dock ingen medborgerlig organisering kunnat utvecklas. Bevisligen samvarierar inte nödvändigtvis de strukturella moderniseringsfaktorerna med de strukturella Social Forces-faktorerna. Dessutom verkar det som att aktörer, i viss mån, kan påverka strukturer då regimen i Belarus, genom repression, har begränsat civilsamhällets styrka.

Sett till de nära faktorerna kan man ana att Ukraina är på god väg att bli en fullvärdig demokrati. Belarus har många hinder som endast kan påverkas av inhemska aktörer. Konstitutionella tyglar så som misstroendevotum och begränsning av antal mandatperioder har alltid funnits på plats i Ukraina, men inte i Belarus, vilket har lett till att Ukraina har kunnat erhålla viss demokratisk erfarenhet. Ukraina har däremot en försvårande omständighet i de höga nivåerna av korrupktion, medan Belarus har tämligen höga och stabila nivåer. Ukraina har

däremot incitament att minska korruptionen med anledning av sin kandidatstatus till EU, vilket inte Belarus har.

Även på det internationella planet finns både strukturella faktorer (geografi, kultur, etc.) och nära faktorer som kan påverkas av aktörer (inflytelserika individer, organisationer, stater, etc.). Diffusion har enligt tidigare forskning (se Moshes & Nizhnikau, 2021, s. 166), haft en demokratiserande effekt på Belarus. Motsvarande effekt borde vara mångdubbelt större i Ukraina på grund av bättre möjligheter och tydligare tendenser att resa och studera utomlands. Beträffande utländsk mediekonsumtion är det svårt att bedöma huruvida den har haft någon effekt på grund av den insamlade statistikens olika typ – något att ta i beaktande för senare forskning.

Internationella aktörer kan anses ha en betydande påverkan på nära faktorer, varav mellanstatliga avtal är en av de tydligaste faktorerna. Ukraina har bäst utgångsläge i och med sina avtal med EU som är stabilare och pålitligare i jämförelse med Ryssland som Belarus har ett Unionsavtal med. EU använder morot gentemot Ukraina i form av kandidatstatus, vilket medför kriterier och förutsättningar på landet, och piska gentemot Belarus i form av sanktioner. Sanktioner är i teorin menat att fungera som påtryckningsmedel i syfte att övertyga ett land att demokratisera. Enbart sanktioner kan bidra till minimalistisk demokrati. Då Belarus har fjärrmat sig från EU och har ett alternativ i det auktoritära Ryssland, vilket man har närmat sig, kan sanktionerna anses vara kontraproduktiva. För mer avancerad demokrati, eller för att sanktioner ska ha någon reell verkan på en stat som har andra alternativ, behövs ledare som engagerar sig för demokratisering och inrikes påtryckningar underifrån i form av ett starkt civilsamhälle. President Lukasjenko är lojal till Ryssland och oppositionen har tvingats i exil. Det belarusiska civilsamhället är så gott som obefintligt och möter hårt motstånd från regimen.

I den närmaste framtiden finns anledning att anta att Belarus kan komma att upphöra att existera och uppgå i den Ryska federationen genom annektering som en konsekvens av unionsavtalet med Ryssland. Därmed inte sagt att den belarusiska demokrati rörelsen går förlorad utan lever vidare i Ryssland. Kriget kan potentiellt få katastrofala konsekvenser för Ukrainas självständighet och demokratisering vid en rysk framgång där hela eller delar av Ukraina erövrats. Ett sådant scenario kan samtidigt innebära en demokratisk diffusion från Ukraina till Ryssland på grund av den ukrainska befolkningens mer demokratiska inställning. I nuläget har dock Ukraina en mer fördelaktig ställning avseende de internationella faktorerna.

Vi kan, genom vår studie, se att strukturella internationella faktorer så som diffusion, samvarierar med nära internationella faktorer som aktörer har möjlighet att påverka, precis som inhemska strukturella faktorer, framförallt ett starkt civilsamhälle, samvarierar med nära faktorer som inhemska aktörer kan påverka. Civilsamhällesstrukturer, så som

intresseorganisationer, fackförbund, icke-statliga organisationer och andra samhällsrörelser samt journalister och visselblåsare kan ha påverkan på nära faktorer som exempelvis offentlig förvaltning och korruption. Vi har inte undersökt dessa strukturella faktorer påverkan på djupet på grund av uppsatsens begränsade omfattning. Detta är något som senare forskning kan titta närmare på.

Studien bekräftar hypotesen att djupa och nära faktorer samvarierar med varandra samt med utfallet, men motbevisar också i viss mån den kausala riktningen och föreslår ett motsatt kausalt samband mellan aktörer och strukturer (se tabell 5.1). Vad gäller generaliserbarheten av resultaten kan man anta att strukturer som till exempel ekonomiskt välstånd, urbanisering och civilsamhälle samvarierar med nära orsaker som till exempel offentlig förvaltning, korruption och konstitutionella tyglar på liknande sätt som i de undersökta fallen, men även att ett motsatt kausalt samband är möjligt.

Tabell 5.1 Resultatmatris

	<u>Ukraina</u>	<u>Belarus</u>
Moderniseringsteori	1	3
BNP per capita	0	1
Utbildningsgrad	1	0
Privat sektor	0	1
Urbanisering	0	1
Social Forces	2	1
Civilsamhällets styrka	1	0
Konkurrenskraftigt partisystem	1	0
Etnisk fraktionisering	-	-
Inbördeskrig ^(a)	0	1
Transitionsteori	8	3
Militären saknar tillsättningsbefogenheter	1	1
Styrande parti saknar tillsättningsbefogenheter	1	1
Misstroendevotum	1	0
Begränsning av antal mandatperioder ^(b)	1	0
Förekomst av maktskiftet ^(b)	1	0
Demokratisk erfarenhet ^(b)	1	0
Regionala/lokala styren	1	0
Opartisk offentlig förvaltning	1	0
Politisk korruption ^(c)	0	1
Internationella faktorer	8	3

Regional nivå av elektoral demokrati ^(d)	1	1
Global nivå av elektoral demokrati ^(d)	1	1
Resvanor	1	0
Visumregler	1	0
Utlandsstudier	1	0
Personliga band i utlandet	-	-
Utländsk mediekonsumtion	-	-
Avtal (med EU)	1	0
Sanktioner (från EU) ^(e)	0	1
Internationell handel	1	0
Utländska investeringar	1	0
Före detta koloni ^(f)	0	0

Förklaringar:

(a): inbördeskrig hinder för demokratisering, därmed tilldelas inga poäng vid förekomst.

(b): variablerna påverkar varandra. Det kan därför tyckas obalanserat att inkludera alla tre. Oavsett 3 eller 1 poäng får Ukraina ett övertag.

(c): korruption hinder för demokratisering, land med lägst korruption tilldelas poäng.

(d): relevansen kan ifrågasättas då länderna tillhör samma region (och värld).

(e): sanktioner teoretiskt sett en fördel för demokratisering, därmed tilldelas poäng vid förekomst.

(f): kolonialt förflutet en nackdel för demokratisering, därmed tilldelas inga poäng om landet har ett kolonialt förflutet.

5.2 Slutsats

Meningen med studien var att med hjälp av olika teorier undersöka vilka förutsättningar och möjliga hinder för demokratisering som finns i Belarus och Ukraina. Fallen motiverades vara intressanta på grund av att de är grannländer med kulturella och språkliga likheter och med en gemensam historia men där demokratiutvecklingen har sett olika ut.

Vad gäller vår frågeställning om vilka förutsättningar och/eller hinder som finns i de båda länderna går det att identifiera både djupa strukturella faktorer samt faktorer som ligger nära det demokratiska utfallet som kan påverkas av aktörer. Av de strukturella faktorerna i Belarus som borde tala för att landet har goda förutsättningar att demokratisera kan nämnas – vilket tidigare forskning även har konstaterat och ansett vara förbryllande (Moshes & Nizhnikau, 2021, s. 164) – dess höga grad av modernisering, vilket kan exemplifieras med hög urbaniserings- och utbildningsgrad. Man kan utifrån dessa faktorer anta att Belarus borde kunna demokratisera. Dock är det bara med små marginaler som Belarus har en fördel över Ukraina. Trots Belarus övertag på moderniseringsfaktorerna har Ukraina fördelar på andra strukturella faktorer, framförallt det mycket starka civilsamhället.

I Belarus råder en brist på närliggande faktorer som kan gynna demokratisering: konstitutionella tyglar så som misstroendevotum och kontinuerlig förekomst av begränsning av antal mandatperioder; demokratisk erfarenhet och en opartisk offentlig förvaltning. Dessutom råder en hög grad av korruption. Landet befinner sig också i en stark beroendeställning gentemot Ryssland i ekonomiskt, säkerhets- och geopolitiskt hänseende.

Ukraina har, till skillnad från Belarus, mycket gynnsamma förutsättningar avseende de nyss nämnda nära faktorerna. Ukraina har visserligen en högre grad av korruption men har incitament att minska den på grund av dess kandidatstatus till EU – incitament som Belarus saknar. Landet befinner sig inte heller i någon ekonomisk beroendeställning. Geografiskt är Ukraina lika nära övriga Europa som Belarus är, men påverkas antagligen i högre grad av demokratisk diffusion på grund av större gränsöverskridande rörelsefrihet.

Ovan redogörelse besvarar vår primära frågeställning om varför Ukraina har närmat sig ett demokratiskt styre medan Belarus inte har gjort det. Det är, som går att se, en kombination av och ett samspel mellan strukturella och nära faktorer som avgör utvecklingen av demokrati i dessa länder. Det hade varit otillfredsställande att peka ut en enskild teori som en tillräcklig förklaring på våra frågeställningar. Det krävs ett kombinerat tillvägagångssätt med hänsynstagande till faktorer av olika kausalt djup.

REFERENSER

- Atroshchenko, D. (2017). *Orange Revolution And Euromaidan: Two Failed Attempts at Reforming the Ukrainian Government*. (Publikationsnr: 10284290)
[Doktorsavhandling, Webster University]. ProQuest Dissertations Publishing.
- Banks, A. S. & Wilson, K. A. (2022). *Cross-National Time-Series Data (CNTS)*. Databanks International: <https://www.cntsdata.com/>
- Bell, C., Besaw, C., & Frank, M. (2021). *The Rulers, Elections, and Irregular Governance (REIGN)*. [Dataset]. Broomfield, CO: One Earth Future.
<https://oefdatascience.github.io/REIGN.github.io/>
- Belta. (den 16 nov 2020). *Belarus: Number of Students*. <https://eng.belta.by/infographica/view/belarus-number-of-students-6784/>
- Boese, V. A., Alizada, N., Lundstedt, M., Morrison, K., Natsika, N., Sato, Y., Tai, H. & Lindberg, S. I. (2022). *Autocratization Changing Nature? Democracy Report 2022*. Varieties of Democracy Institute (V-Dem). https://www.v-dem.net/documents/19/dr_2022_ipyOpLP.pdf
- Bokhari, K. (den 4 jan 2022). Ukraine Needs a Political Deal at Home to Defend Against Russia. *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2022/01/04/ukraine-oligarchy-deal-russia/>
- Constitution of Ukraine. (1996). <https://rm.coe.int/constitution-of-ukraine/168071f58b>
- Coppedge, M., Gerring, J., Knutsen, C. H., Lindberg, S. I., Teorell, J., Altman, D., Bernhard, M., Cornell, A., Fish, M. S., Gastaldi, L., Gjerløw, H., Glynn, A., Good God, A., Grahn, S., Hicken, A., Kinzelbach, K., Krusell, J., L. Marquardt, K., McMann, K., ... Daniel Ziblatt. (2023a). V-Dem [Country-Year/Country-Date]. [Dataset v13]. *Varieties of Democracy (V-Dem) Project*. <https://doi.org/10.23696/vdemds23>
- Coppedge, M., Gerring, J., Knutsen, C. H., Lindberg, S. I., Teorell, J., Altman, D., Bernhard, M., Cornell, A., Fish, M. S., Gastaldi, L., Gjerløw, H., Glynn, A., Grahn, S., Hicken, A., Kinzelbach, K., L. Marquardt, K., Mc-Mann, K., Mechkova, V., Neundorf, A., ... Ziblatt, D. (2023b). V-Dem Codebook v13. *Varieties of Democracy (V-Dem) Project*.
- Dabrowski, M. (den 21 jan 2016). *Belarus at a crossroads*. <https://www.bruegel.org/policy-brief/belarus-crossroads>
- Dabrowski, M. (den 3 okt 2017). *Ukraine's oligarchs are bad for democracy and economic reform*. <https://www.bruegel.org/blog-post/ukraines-oligarchs-are-bad-democracy-and-economic-reform>

- Dagens Nyheter. (den 19 mars 2023). Ledare: Ukrainarna har valt Europa – det måste både Putin och Macron acceptera. <https://www.dn.se/ledare/ukrainarna-har-valt-europa-det-maste-bade-putin-och-macron-acceptera/>
- Drazanova, L. (2019). "HIEF_data.tab", *Historical Index of Ethnic Fractionalization Dataset (HIEF)*. [Dataset]. Version 2. Harvard Dataverse. doi:10.7910/DVN/4JQRCL/GZLWGZ
- Drazanova, L. (2020). Introducing the Historical Index of Ethnic Fractionalization (HIEF) Dataset: Accounting for Longitudinal Changes in Ethnic Diversity. *Journal of Open Humanities Data*, 6(6), 1–8. doi:10.5334/johd.16
- Education Fair. (u.å.). *Market Report Ukraine*. <https://www.educationfair.nl/market-reports/europe/ukraine/>
- Emtö, J. (den 1 jan 2023). President Volodymyr Zelenskyjs kamp mot korruptionen i Ukraina övertygar inte – ”Han säger bara vad folk vill höra”. *Yle*. <https://svenska.yle.fi/a/7-10027162>
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., & Wägnerud, L. (2017). *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad* (5 uppl.). Wolters Kluwer.
- Europeiska kommissionen. (den 16 juni 2022). *European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR)*. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/opinion-ukraines-application-membership-european-union_en
- Europeiska unionens råd. (den 9 feb 2023). *EU relations with Ukraine*. Consilium: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eastern-partnership/ukraine/>
- Europeiska utrikestjänsten. (den 29 juli 2021). *The European Union and Belarus*. European Union External Action Service: https://www.eeas.europa.eu/belarus/european-union-and-belarus_en
- Eurostat. (den 6 feb 2023). *Departures of residents going abroad for all holidays and business*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ENPE_TOUR_DEM_TTTOT/default/table?lang=en
- Freedom House. (2023a). *Belarus: Freedom in the World 2023 Country Report*. <https://freedomhouse.org/country/belarus/freedom-world/2023>
- Freedom House. (2023b). *Ukraine: Freedom in the World 2023 Country Report*. <https://freedomhouse.org/country/ukraine/freedom-world/2023>

- Hansson, W. (den 10 aug 2020). Varje val väcks falska förhoppningar om en förändring. *Aftonbladet*. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/a/K3Ow24/varje-val-vacks-falska-forhoppningar-om-en-forandring>
- Inozemtsev, V. (den 29 juni 2017). *Russia, the Last Colonial Empire*. The American Interest: <https://www.the-american-interest.com/2017/06/29/russia-last-colonial-empire/>
- Internews. (den 28 nov 2022). *Ukrainians Consume More News, Are More Resilient to Disinformation, and Trust Their Media More During Russia's War in 2022*. <https://internews.org/ukrainians-consume-more-news-are-more-resilient-to-disinformation-and-trust-their-media-more-during-russias-war-in-2022/>
- Ivanov, A. (den 12 okt 2015). Europas sista diktatur. *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/a/075f344a-f739-44e2-95a2-d4d138218a20/europas-sista-diktatur>
- Karmanau, Y. (den 27 dec 2021). Changes to Belarusian Constitution may extend leader's rule. *AP*. <https://apnews.com/article/business-europe-constitutions-belarus-alexander-lukashenko-72495487e42c26302fcbob9dac51da9>
- Katsarova, I. (den 17 mars 2022). *Russia's war on Ukraine: Ukrainian students in the EU*. Think Tank | European Parliament: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA\(2022\)729318](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA(2022)729318)
- Kulakevich, T., & Kubik, J. (2022). Anti-Authoritarian Learnings: Prospects for Democratization in Belarus Based on a Study of Polish Solidarity. *Nationalities Papers, Special Issue Article*, 1–15. doi:10.1017/nps.2022.34
- Kuzio, T. (2012). Democratic Revolutions from a Different Angle: Social Populism and National Identity in Ukraine's 2004 Orange Revolution. *Journal of Contemporary European Studies*, 20(1), 41–54. doi:10.1080/14782804.2012.656951
- Lachapelle, J., & Hellmeier, S. (2022). Pathways to democracy after authoritarian breakdown: Comparative case selection and lessons from the past. *International Political Science Review*, 1–21. doi:10.1177/01925121221138408
- Lingalot. (2023). *What Languages Does Volodymyr Zelenskyy Speak? (With Videos)*. Lingalot: <https://www.lingalot.com/what-languages-does-volodymyr-zelenskyy-speak/>
- Lloyds Bank. (april 2023a). *Foreign direct investment (FDI) in Belarus*. <https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/belarus/investment>

- Lloyds Bank. (april 2023b). *Foreign direct investment (FDI) in Ukraine*.
<https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/ukraine/investment>
- Luxmoore, M. (den 24 aug 2020). *After Belarusian Journalists Quit State TV, Russians Fill The Void*. Radio Free Europe/Radio Liberty: <https://www.rferl.org/a/after-belarusian-journalists-quit-state-tv-russians-fill-the-void/30800576.html>
- Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus. (u.å.). *Belarus and Russia*.
<https://mfa.gov.by/en/bilateral/russia/>
- Moshes, A., & Nizhnikau, R. (2021). The Belarusian Revolution: Sources, Interim Outcomes, and Lessons To Be Learned. *Demokratizatsiya*, 29(2), 159–182.
- Møller, J., & Skaaning, S.-E. (2013). *Democracy and Democratization in Comparative Perspective: Conceptions, Conjunctures, Causes, and Consequences*. Routledge.
 doi:10.4324/9780203083994
- NBC News. (den 19 okt 2004). Controversial Belarus vote scraps term limits.
<https://www.nbcnews.com/id/wbna6276009>
- Papada, E., Altman, D., Angiolillo, F., Gastaldi, L., Köhler, T., Lundstedt, M., Natsika, N., Nord, M., Sato, Y., Wiebrecht, F. & Lindberg, S. I (2023). *Defiance in the Face of Autocratization. Democracy Report 2023*. University of Gothenburg: Varieties of Democracy (V-Dem Institute). https://www.v-dem.net/documents/29/V-dem_democracyreport2023_lowres.pdf
- Plokhyy, S. (2015). *The Gates of Europe – A History of Ukraine*. Basic Books.
- Przetacznik, J., & Tothova, L. (den 10 feb 2022). *Media environment in Belarus*. Think Tank | European Parliament: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2022\)698922](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)698922)
- Reznik, O. (2016). From the Orange Revolution to the Revolution of Dignity: Dynamics of the Protest Actions in Ukraine. *East European Politics and Societies and Cultures*, 30(4), 750–765. doi:10.1177/0888325416650255
- Rudnik, A. (den 25 feb 2020). *How corrupt is Belarus?* Belsat: <https://belsat.eu/en/news/how-corrupt-is-belarus>
- Ruge, A. (den 9 dec 2019). *Ukraina behöver en genomtänkt reformprocess*.
 Utrikesmagasinet: <https://www.ui.se/utrikesmagasinet/analyser/2019/december/ukraina-behoever-en-genomtankt-reformprocess/>

- Saryusz-Wolski, J. (2014). Euromaidan: time to draw conclusions. *European View*, 13(1), 11-20. doi:10.1007/s12290-014-0290-x
- Sasse, G., & Lackner, A. (den 6 dec 2018). *Public Perceptions in Flux: Identities, War, and Transnational Linkages in Ukraine*. Centre for East European and International Studies (ZOiS): <https://www.zois-berlin.de/publikationen/public-perceptions-in-flux-identities-war-and-transnational-linkages-in-ukraine>
- Schifrin, N., & Solohub, V. (den 23 feb 2023). *Ukraine's fight against Russia forges new levels of national unity a year into war*. [Video]. PBS. <https://www.pbs.org/newshour/show/ukraines-fight-against-russia-forges-new-levels-of-national-unity-a-year-into-war>
- Sundberg, R., & Melander, E. (2013). Introducing the UCDP Georeferenced Event Dataset. *Journal of Peace Research*, 50(4). doi:10.1177/0022343313484347
- Thomson Reuters Foundation. (u.å.). *Ukraine: media consumption and perceptions research*. <https://epim.trust.org/>
- UNESCO Institute of Statistics. (u.å.). *Global Flow of Tertiary-Level Students*. <https://uis.unesco.org/en/uis-student-flow>
- Unian. (den 19 maj 2018). Poroshenko signs decree on final termination of Ukraine's participation in CIS statutory bodies. <https://www.unian.info/politics/10123172-poroshenko-signs-decree-on-final-termination-of-ukraine-s-participation-in-cis-statutory-bodies.html>
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2020). *International Migrant Stock 2020*. [Dataset]. United Nations. <https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock>
- UNWTO. (den 22 dec 2022). *145 Key Tourism Statistics*. <https://www.unwto.org/tourism-statistics/key-tourism-statistics>
- V-Dem. (2023). *Variable Graph*. https://v-dem.net/data_analysis/VariableGraph/
- VisaGuide.World. (2023a). *Visa Free Countries for Ukrainian Passport Holders*. <https://visaguide.world/visa-free-countries/ukrainian-passport/>
- VisaGuide.World. (2023b). *Visa Free Countries for Belarusian Passport Holders*. <https://visaguide.world/visa-free-countries/belarusian-passport/>
- Världsbanken. (2023). *World Bank Open Data*. <https://data.worldbank.org/>

- Weiss, M., & Roonemaa, H. (den 21 feb 2023). Revealed: Leaked document shows how Russia plans to take over Belarus. *Yahoo! News*. <https://news.yahoo.com/russia-belarus-strategy-document-230035184.html>
- Wilson, A. (den 14 april 2016). *Survival of the richest: How oligarchs block reform in Ukraine*. European Council on Foreign Relations: https://ecfr.eu/publication/survival_of_the_richest_how_oligarchs_block_reform_in_ukraine6091/
- World Integrated Trade Solution. (2020a). *Belarus Trade*. <https://wits.worldbank.org/countrysnapshot/en/BLR/textview>
- World Integrated Trade Solution. (2020b). *Ukraine Trade*. <https://wits.worldbank.org/countrysnapshot/en/UKR/textview>
- Zelinska, O. (2017). Ukrainian Euromaidan protest: Dynamics, causes, and aftermath. *Sociology Compass*, 11(9), 1–12. doi:10.1111/soc4.12502

Box 883, 721 23 Västerås **Tfn:** 021-10 13 00
Box 325, 631 05 Eskilstuna **Tfn:** 016-15 36 00
E-post: info@mdh.se **Webb:** www.mdh.se